

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

GOSPODINJSTVO

OSNOVNA ŠOLA

Izobraževalni program osnovne šole

Izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezične osnovne šole na narodno mešanem območju Prekmurja

Prilagojeni izobraževalni programi osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom

Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

OBVEZNI PREDMET

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: gospodinjstvo

Predmetnik za osnovno šolo

Prilagojeni predmetnik za osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Predmetnik prilagojenega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom

5. razred	6. razred
35	52,5

Prilagojeni predmetnik za osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

5. razred	6. razred
17,5	17,5

Prilagojeni predmetnik za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja

5. razred	6. razred
17,5	17,5

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

Irena Simčič, Zavod RS za šolstvo; dr. Francka Lovšin Kozina, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta; dr. Stojan Kostanjevec, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta; dr. Martina Erjavšek, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta; dr. Jana Ambrožič Dolinšek, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta; Majda Gjerek, OŠ Beltinci; Milena Mencigar, OŠ Kajetana Koviča Radenci; Metka Goričar, OŠ Luisa Adamiča Grosuplje

JEZIKOVNI PREGLED: Mira Turk Škraba

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Ucni-nacrti/2025/UN_OS/Didakticna-priporocila_k_ucnemu_nacrtu_gospodinjstvo_2025.pdf

CIP

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID [243016707](#)

ISBN 978-961-03-0967-3 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

BESEDILO O SEJI SS

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na 244. seji dne, 22. 5. 2025, določil učni načrt gospodinjstvo za izobraževalni program osnovne šole, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezične osnovne šole na narodno mešanem območju Prekmurja in prilagojene izobraževalne programe osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na 244. seji dne, 22. 5. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu gospodinjstvo za izobraževalni program osnovne šole, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezične osnovne šole na narodno mešanem območju Prekmurja in prilagojene izobraževalne programe osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

KAKO SE ZNAJTI?

TIPICNE STRANI

V dokumentu je za učenke in učence, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih učenci izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi ducilist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quiatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaioirem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelim lam alit re, omnis ab il mo dolupti connihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit eaquasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaepeped quame moditatum ipient veligna tessint laessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusclisita dolorrum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

- Učenec
- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorum quasimus mo mi.
 - Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.
 - Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
 - Ut fuga. Nemperum fuga.**
 - Ma vellaut quatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
 - Omnim ut doluptur, quam consequi.
 - Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorum quasimus mo mi.*
 - Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.*
 - Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
 - Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint
☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	

Pojmi, ki jih učenec mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo učenci.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

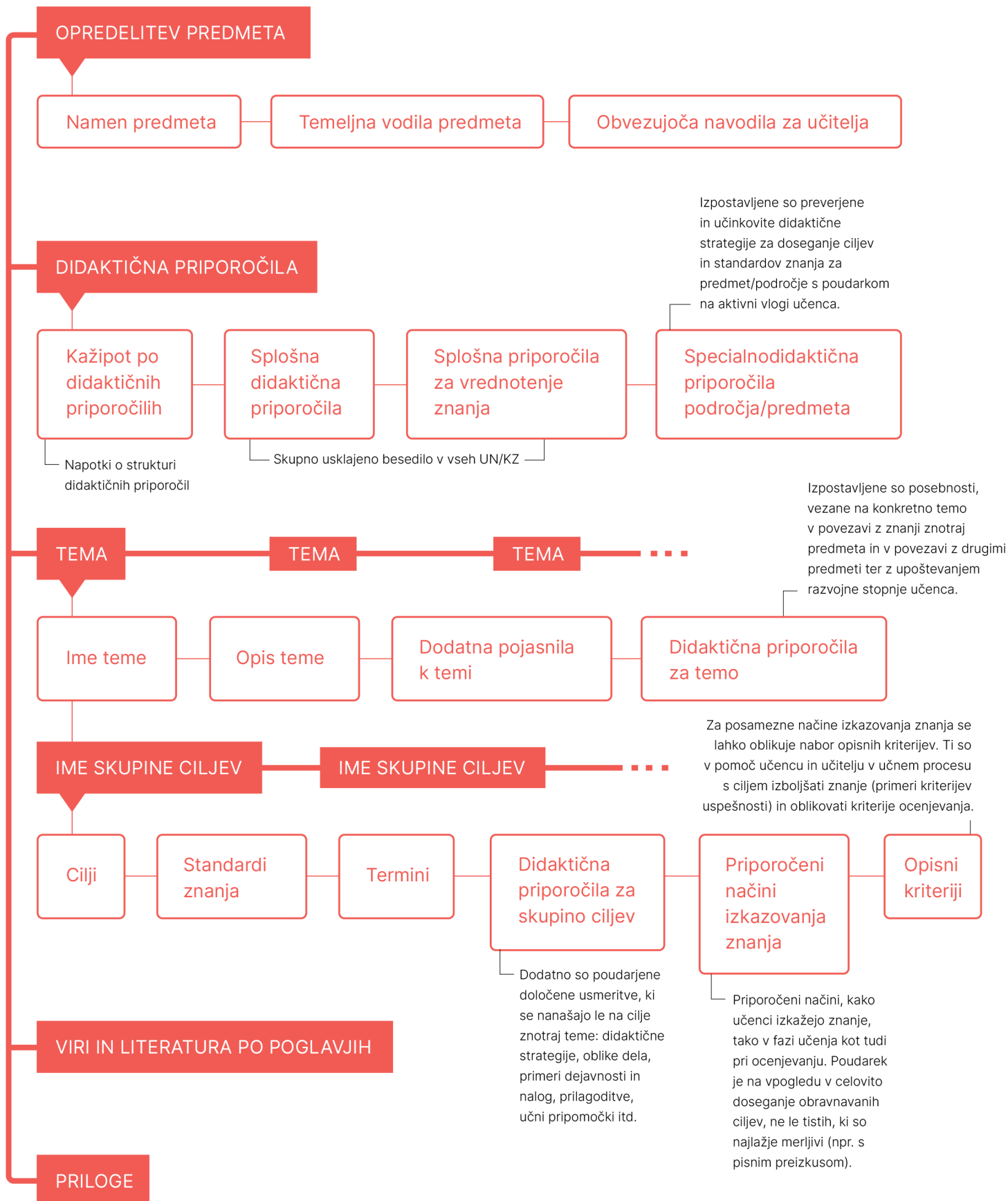
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 9

Namen predmeta..... 9

Temeljna vodila predmeta 10

Obvezujoča navodila za učitelje 12

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA 13

Kažipot po didaktičnih priporočilih 13

Splošna didaktična priporočila 14

Splošna priporočila za vrednotenje znanja
..... 15

Specialnodidaktična priporočila
področja/predmeta 17

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA..... 24

1 EKONOMSKO-FINANČNO TEMATSKO PODROČJE 25

1. 1 Gospodinjstvo, potrebe in trajnostno
ravljanje z dobrinami 28

1. 2 Denar in finančne storitve 31

1. 3 Osebne in družinske evidence..... 34

1. 4 Trajnostna proizvodnja in potrošnja 37

2 PREHRANSKO TEMATSKO PODROČJE – HRANA IN PREHRANA..... 39

2. 1 Sestava in kakovost živil 41

2. 2 Izbor in nakup živil 44

2. 3 Zdravo prehranjevanje in načrtovanje
prehrane 46

2. 4 Priprava jedi 48

3 TEMATSKO PODROČJE TEKSTILSTVO.. 51

3. 1 Tekstilna vlakna..... 54

3. 2 Od vlakna do končnega izdelka 56

3. 3 Oblačenje in moda 58

3. 4 Vzdrževanje tekstilnih izdelkov 60

4 TEMATSKO PODROČJE VAREN IN UDOBEN DOM..... 62

4. 1 Dom 64

4. 2 Posameznik.....67

PRILOGE 69

Priloge po poglavjih..... 69

1 EKONOMSKO-FINANČNO
TEMATSKO PODROČJE 69

DODATNA POJASNILA ZA TEMO 69

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO
..... 69

2 PREHRANSKO TEMATSKO
PODROČJE – HRANA IN PREHRANA69

DODATNA POJASNILA ZA TEMO 69

3 TEMATSKO PODROČJE
TEKSTILSTVO 70

DODATNA POJASNILA ZA TEMO 70

4 TEMATSKO PODROČJE VAREN IN
UDOBEN DOM 70

DODATNA POJASNILA ZA TEMO 70

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Predmet gospodinjstvo pokriva več disciplin družboslovnega in naravoslovnega področja. Zaradi multidisciplinarne zasnove predmet omogoča celosten pristop obravnave številnih aktualnih problemov posameznika, družine in družbe kot so npr. smotrna raba dobrin, ravnanje z osebnimi financami, trajnostna potrošnja, medgeneracijsko sobivanje, zdrava prehrana. Namen predmeta je, da učenci usvojijo teoretično znanje, ki jim bo omogočilo analitično razmišljanje o perečih problemih sodobnega časa in razvijejo pozitivno stališče do aktivnega vključevanja v reševanje različnih težav posameznika, družine in družbe. Prav tako pri učencih spodbujamo usvajanje spretnosti in veščin, ki so potrebne za razvoj gospodinske pismenosti, ki vključuje finančno, tekstilno, prehransko in okoljsko pismenost. Namen predmeta je usposobiti učence za samostojno in odgovorno ravnanje v vsakdanjih življenjskih okoliščinah, kot so trajnostna potrošnja, preudarno nakupovanje, upravljanje osebnih financ, skrb za tekstilije, načrtovanje prehrane in priprava jedi, skrb za zdravje in zdrav življenjski slog, medosebna in medgeneracijska komunikacija, varovanje okolja ter vzdrževanje doma. Hkrati predmet ponuja tudi nabor idej, ki učencem lahko služijo kot izhodišče za prihodnje poklicne izbire.

Predmet gospodinjstvo predstavlja pomemben, relevanten in aktualen sestavni del izobraževalnega sistema v slovenskem prostoru ter širše, saj upošteva potrebe sodobne družbe in prihodnjih generacij.

Pri poučevanju gospodinjstva sledimo predmetnim ciljem, ki omogočajo razvoj ključnih kompetenc učencev ter spodbujajo uporabo znanja v vsakdanjem življenju z namenom da učenci:

- » razvijajo gospodaren/ekonomičen in odgovoren odnos do porabe dobrin,
- » razvijajo sposobnost preudarnega ravnanja s finančnimi sredstvi, časom, živili/hrano, tekstilijami, energijo,
- » spoznavajo pomen enakopravne delitve dela v gospodinjstvu za kakovostno bivanje vseh članov gospodinjstva v družini in drugih oblikah gospodinjstev,
- » spoznavajo smernice zdravega prehranjevanja,
- » spoznavajo pomen estetske, ergonomske in varne ureditve bivalnega prostora za zdravo in kakovostno bivanje,

- » analizirajo in ovrednotijo ravnanje z dobrinami v gospodinjstvu z vidika trajnostnega razvoja,
- » spoznavajo pomen preudarnih potrošniških odločitev v kontekstu trajnostnega razvoja,
- » spoznavajo medsebojno odvisnost gospodinjstev in družbene skupnosti z vidika trajnostnega razvoja,
- » razvijajo sodelovalne in komunikacijske veščine na podlagi avtentičnih problemov posameznih področij predmeta gospodinjstvo,
- » spoznavajo pomen strpnosti in usklajevanja med člani gospodinjstva,
- » spoznavajo pomen kulturnega dialoga in vedenja v zasebnem in javnem prostoru,
- » razvijajo veščine načrtovanja, organiziranja, izvajanja in vrednotenja izvedenega dela,
- » spoznavajo različna področja gospodinjske pismenosti (finančna, prehranska, tekstilna, okoljska pismenost).

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Temeljno vodilo predmeta gospodinjstvo je razvijanje praktičnih veščin in temeljnih kompetenc, ki omogočajo učencem uspešno delovanje in kakovostno bivanje v sedanjosti ter pripravo na izzive prihodnosti. Posamezniki in družba se nenehno soočajo s hitrimi družbenimi, političnimi in gospodarskimi predvidljivimi ali nepredvidljivimi spremembami, ki zahtevajo odgovorne odločitve.

Pri predmetu gospodinjstvo so definirana in oblikovana štiri **tematska področja s pripadajočimi vsebinami**:

- » **ekonomsko-finančno področje,**
- » **prehransko področje,**
- » **področje tekstilstva in**
- » **področje varnega in udobnega doma.**

Vsa navedena področja se povezujejo oziroma se v njih integrirajo štirje **vidiki gospodinjskega izobraževanja**, ki izhajajo iz skupnih ciljev in podpirajo razvoj ključnih kompetenc učencev:

- » *skrb za zdravje in dobro počutje,*
- » *potrošnja,*
- » *trajnostni način življenja in*
- » *socialne veščine.*

Vidiki gospodinjskega izobraževanja so neposredno povezani s skupnimi cilji in prispevajo k razvijanju ključnih kompetenc, kot so digitalna kompetentnost, trajnostni razvoj, podjetnost ter zdravje ter dobrobit.

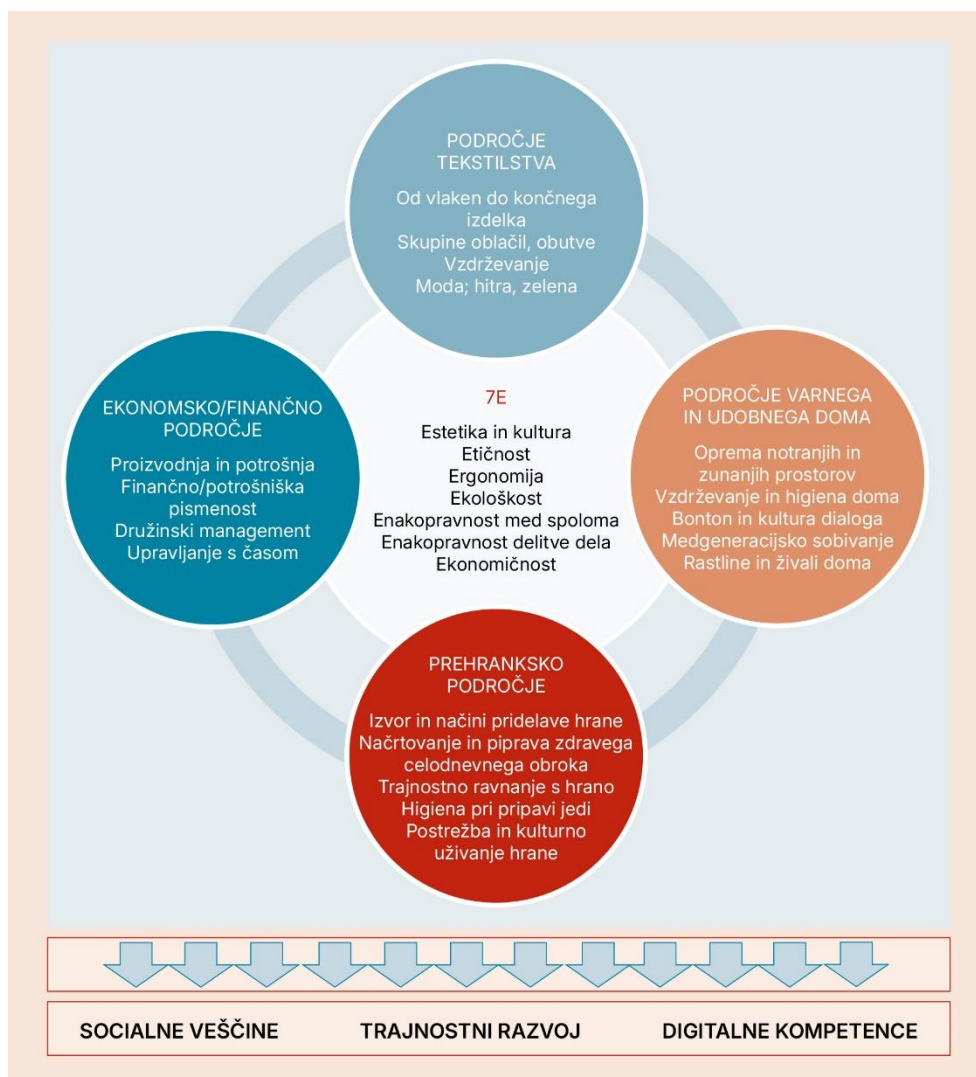
Prenova UN gospodinjstva

Slika 1: Shematski prikaz medsebojne povezanosti področij in vidikov gospodinjskega izobraževanja (Erjavšek, M. (2022). Gospodinjska pismenost slovenskih osnovnošolcev. Doktorska disertacija.)

Takšna zasnova predmeta spodbuja učiteljevo avtonomijo, zlasti pri povezovanju vsebin gospodinjstva z aktualnimi vprašanji, povezanimi z vidiki gospodinjskega izobraževanja, pri učencih pa spodbuja kritično mišljenje, komunikacijo, sodelovanje (kooperativnost) in kreativnost (4K) – veščine 21. stoletja, hkrati pa prispeva k razvoju odgovornega posameznika, ki razume pomen odgovornega ravnanja pri skrbi zase, za družino, družbo in okolje.

Predmet gospodinjstvo temelji na sedmih temeljnih načelih (7E), ki zagotavljajo celovit pristop k razvijanju ključnih kompetenc učencev.

Slika 2: Povezovanje področij gospodinjstva s temeljnimi načeli in skupnimi cilji izobraževanja

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Vsebine gospodinjstva se nanašajo na različne življenjske okoliščine, ki jih povezujemo z (ne)kakovostnim bivanjem. Z vidika uspešnejše prenosljivosti znanja v vsakdanje življenje je poleg kakovostnega dajanja informacij pomembno, da učenje poteka tudi skozi igro (predvsem to velja za 5. razred) in ob reševanju različnih avtentičnih nalog.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

» Razdelka *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdi>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) in je v vseh učnih načrtih enako.

» Razdelek *Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta* vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifikke.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

» Razdelka *Didaktična priporočila za temo* in *Didaktična priporočila za skupino ciljev* vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti učencev, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka *Priporočeni načini izkazovanja znanja* in *Opisni kriteriji*, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj učencev prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi učencem omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega učenca, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » učence aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » učencem omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepozna in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe učencev;
- » učencem postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri učencih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotnega spremljanja in preverjanja dosežkov učencev;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta učencem omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);

- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo učence k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju, reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe učencev v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela učencev, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna tudi za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih učencev. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter učencev iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki učencem iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za učence iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja učencev skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju znanja (ugotavljanje predznanja in znanja učenca na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega učenca, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja učenčevo predznanje in ugotovitve

uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek učenca. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih učencev ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako učenec dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;
- » spodbuja učenca, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira učenčevo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » učenca spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » učencu sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj učencu omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je učenec spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe učenca, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljih učnega načrta in jih učitelj pri učencu sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi učencu. Če učenec v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja.

Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznoliškega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi učenec izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

TEMATSKA ZASNOVA

Učni načrt je zasnovan tematsko, ter zajema **štiri tematska področja** s pripadajočimi vsebinami in skupinami ciljev:

1. **EKONOMSKO-FINANČNO TEMATSKO PODROČJE** (20 ur: 5. r. – 10 ur, 6. r. – 10 ur)
2. **PREHRANSKO TEMATSKO PODROČJE** (37,5 ure: 5. r. – 8,5 ure, 6. r. – 29 ur)
3. **TEMATSKO PODROČJE TEKSTILSTVO** (20 ur: 5. r. – 10 ur, 6. r. – 10 ur)
4. **TEMATSKO PODROČJE VAREN IN UDOBEN DOM** (10 ur: 5. r. – 5 ur, 6. r. – 5 ur)

Učitelj avtonomno in strokovno razporeja didaktične pristope in čas obravnave posameznih tematskih področij. Snovalci učnega načrta za gospodinjstvo smo predvsem v pomoč učitelju priporočili okvirni obseg z namenom orientacije glede poglobljene obravnave tematskih področij.

Vsa navedena področja se povezujejo oziroma se v njih integrirajo **štirje vidiki gospodinjanskega izobraževanja**, ki izhajajo iz skupnih ciljev in podpirajo razvoj ključnih kompetenc učencev:

- » SKRB ZA ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE
- » POTROŠNJA
- » TRAJNOSTNI NAČIN ŽIVLJENJA
- » SOCIALNE VEŠČINE

Prvi vidik gospodinjanskega izobraževanja – SKRB ZA ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE

Učenec pridobiva znanje in veščine, ki pripomorejo k oblikovanju zdravega življenjskega sloga. Učenec razvija zmožnost pridobivanja, razumevanja, kritične ocene in uporabe informacij, potrebnih za smotrne odločitve, povezane z zdravjem v konkretnih življenjskih okoliščinah. S tem pripomore k boljši kakovosti lastnega življenja, življenja družine in družbe.

Drugi vidik gospodinjskega izobraževanja – POTROŠNJA

Učenec pridobiva znanje in razvija veščine, ki omogočajo sprejemanje ozaveščenih potrošniških odločitev na osebni, družinski in družbeni ravni. Pridobljeno potrošniško znanje in veščine uporablja v različnih situacijah vsakdanjega življenja, pri čemer deluje kot odgovoren in samostojen potrošnik. Ob tem spodbujamo razvoj potrošniške pismenosti na področjih financ, tekstila, prehrane in doma.

Tretji vidik gospodinjskega izobraževanja – TRAJNOSTNI NAČIN ŽIVLJENJA

Učenci pridobivajo znanje, veščine in stališča za prepoznavanje okoljskih problemov ter razvijajo trajnosten odnos do okolja. Pri pouku gospodinjstva spodbujamo kritično mišljenje za reševanje okoljskih izzivov in zavedanje vpliva lastnega vedenja na okolje. Poudarek je na trajnostnem in odgovornem načinu življenja na ravni posameznika, družine in družbe.

Četrti vidik gospodinjskega izobraževanja – SOCIALNE VEŠČINE

Učenec v času gospodinjskega izobraževanja razvija socialne veščine, ki mu omogočajo kakovostno osebno delovanje, razvoj ter oblikovanje dobrih odnosov z drugimi v družini in družbi.

Zasnova predmeta terja učiteljevo kreativnost, zlasti pri povezovanju vsebin štirih tematskih področij gospodinjstva z življenjskimi okoliščinami, ki so povezane s štirimi vidiki gospodinjskega izobraževanja. Pri učencih spodbujamo kritično mišljenje, komunikacijo, sodelovanje in ustvarjalnost, kar prispeva k razvoju odgovornega posameznika, ki razvija lasten kakovostni način življenja in kakovostno življenje v družini in družbi.

Predmet gospodinjstvo temelji na sedmih **temeljnih načelih (7 E)**, ki zagotavljajo celovit pristop k razvijanju ključnih kompetenc učencev:

1. načelo: enakost med spoloma

To načelo uresničujemo z obveznim vključevanjem učencev in učenk v pouk gospodinjstva.

2. načelo: enakopravnost skupnega dela

To načelo uresničujemo tako, da ne delimo nalog, dejavnosti in praktičnega sprostitevne dela za vsakodnevno nego in (samo)oskrbo po spolu.

3. načelo: ekonomičnost (gospodarnost)

To načelo uresničujemo z navajanjem na gospodarno upravljanje z viri, ki vključuje izbor, odločanje in prevzem odgovornosti v različnih okoliščinah.

4. načelo: ekološkost

To načelo uresničujemo z razvijanjem odgovornosti za vzdrževanje in ohranjanje človekovega bližnjega in daljnega okolja ter razvijanjem odgovornosti do osnovnih prostih dobrin: vode, zraka in zemlje.

5. načelo: **ergonomija**

To načelo uresničujemo pri poučevanju praktičnega dela in spretnosti.

6. načelo: **etičnost**

To načelo uresničujemo z razvijanjem čuta za odgovornost, sožitje, pravičnost, spoštovanjem dela drugih itd.

7. načelo: **estetika in kultura**

To načelo uresničujemo z razvijanjem učenčevih ustvarjalnih sposobnosti za estetsko opremljanje in dopolnjevanje osebnega prostora ter drugih prostorov doma in v šoli, razvijanjem estetskega občutka za osebno urejenost pri oblačenju ter razvijanjem občutka za barvno in oblikovno skladnost pri pripravljanju in ponudbi jedi.

Vidiki in načela gospodinskega izobraževanja so povezani z vsemi cilji trajnostnega razvoja, ki so bili zasnovani pri Organizaciji združenih narodov in so promovirani kot globalni cilji za trajnostni razvoj (slika 3).

Slika 3: Cilji trajnostnega razvoja

CILJNA ZASNOVA

Učni načrt je zasnovan ciljno ter omogoča ob tematski zasnovanosti vključevanje aktivnih oblik pouka v gospodinjstvi učilnici ter drugih učnih okoljih (pouk na prostem, obisk zunanjih ustanov). Cilji zajemajo deklarativno znanje (vsebinsko znanje), procesno znanje (znanje veščin, kompetenc) in odnosno znanje (odnosi, ravnanje, naravnost, stališča). Cilji so zasnovani odprto ter tako omogočajo učitelju strokovno avtonomijo pri načrtovanju pouka in raznolikih dejavnosti. Večinoma so cilji opredeljeni kot obvezni cilji (zapis v pokončnem tisku).

UMEŠČENOST SKUPNIH CILJEV PRI PREDMETU GOSPODINJSTVO

V tematske cilje so integrirani tudi **skupni cilji**. Glede na izzive današnjega časa in razvojne spremembe je komisija za pripravo skupnih ciljev in njihovo umeščanje v učne načrte določila pet področij skupnih ciljev: jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, trajnostni razvoj, zdravje in dobrobit, digitalna kompetentnost, podjetnost. Znotraj omenjenih področij so opredeljene kompetence in ključni (skupni) cilji, ki so vključeni v cilje predmeta gospodinjstvo v obstoječi učni načrt.

Skupni cilji zadevajo znanja, veščine, spretnosti in zmožnosti, ki so temeljna za uspešno delovanje posameznika v kompleksnih in hitro se spreminjajočih okoliščinah na vseh tematskih področjih predmeta gospodinjstvo. Pri predmetu gospodinjstvo skupne cilje uresničujemo skozi predmetne učne cilje, učne vsebine, standarde znanja ter različne pristope k poučevanju. Zaradi narave predmeta gospodinjstvo je vseh pet področij skupnih ciljev umeščeno v predmetne cilje ekonomsko-finančnega področja, prehranskega področja, področja tekstilstvo in področja varen in udoben dom.

Umeščenost skupnih ciljev v predmetne cilje je predstavljena v nadaljevanju v preglednicah.

Skupne cilje s področja **jezik, državljanstvo, kultura in umetnost** kot del predmetnih ciljev razvijamo pri vseh navedenih področjih predmeta gospodinjstvo.

Preglednica 1: Skupni cilji področja JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST, integrirani v predmetne cilje gospodinjstva

PODROČJE	Skupni/ključni cilji, integrirani v tematska področja predmeta gospodinjstvo
JEZIK	- Razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (npr. samostojno predstavi idejo oglaševanja trajnostnega izdelka na podlagi izdelane embalaže). - Pri predstavljanju rešitev nalog s tematskih področij gospodinjstva uporablja ustrezno strokovno terminologijo. - Pri izražanju svojih stališč glede različnih vsebin v okviru predmeta gospodinjstvo (npr. medgeneracijsko sobivanje, debelost) razvija strpno, nenasilno komunikacijo.
DRŽAVLJANSTVO	- Razume pravice in dolžnosti posameznika v gospodinjstvu, družini in družbi in jih sprejema kot temelj človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti. - Uporabi znanje predmetnega področja gospodinjstvo (ekonomsko-finančna, prehranska, tekstilna, okoljsko-bivalna pismenost) za kritično in aktivno državljansko držo.
KULTURA IN UMETNOST	- Raziskuje različne materiale, ki so mu na voljo v gospodinjstvu (npr. tekstil), in jih uporablja za ustvarjanje (npr. trajnostno zasnovan pogrinjek). - Raziskuje slovensko tradicijo na področju oblačenja, prehrane, bivalnih prostorov ipd.

Skupne cilje s področja **trajnostni razvoj** razvijamo pri vseh navedenih področjih predmeta gospodinjstvo.

Preglednica 2: Skupni cilji področja TRAJNOSTNI RAZVOJ, integrirani v predmetne cilje gospodinjstva

PODROČJE	Skupni/ključni cilji, integrirani v tematska področja predmeta gospodinjstvo
POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI	- Kritično ovrednoti svoje navade v povezavi z ravnanjem z osebni predmeti in nakupovanjem od načrtovanja do odstranjevanja izdelkov. - Razvija odgovoren odnos do naravnih sistemov s spoznavanjem povezanosti med gospodinjstvi in naravnim okoljem.
SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI	Oprendeli in kritično presodi posledice ravnanj članov gospodinjstva na individualni, lokalni in globalni ravni.
ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI	Na podlagi usvojenih dejstev predvidi morebitna kritična ravnanja na ravni gospodinjstev in predlaga inovativne, ustvarjalne rešitve za bolj trajnostno ravnanje v prihodnosti.
UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST	- Se zave lastne odgovornosti in možnosti za ukrepanje v okviru gospodinjstva in v družbi. - Predlaga konkretno spremembo vedenja v okviru gospodinjstva, ki jo lahko začne uresničevati takoj (npr. recikliranje).

Skupne cilje s področja **zdravje in dobrobit** kot del predmetnih ciljev razvijamo pri vseh navedenih področjih pouka gospodinjstva.

Preglednica 3: Skupni cilji področja ZDRAVJE IN DOBROBIT, integrirani v predmetne cilje gospodinjstva

PODROČJE	Skupni/ključni cilji, integrirani v tematska področja predmeta gospodinjstvo
DUŠEVNA DOBROBIT	Prepoznava lastne interese, šibka in močna področja v okviru vsebin predmeta gospodinjstvo (npr. vodstvene sposobnosti pri delu v skupinah pri pripravi jedi).
TELESNA DOBROBIT	- Razume pomen gibanja, počitka, sproščanja, zdrave prehrane, ustreznega ravnanja z dobrinami z vidika ohranjanja zdravja. - Spozna različne strategije za ohranjanje zdravja, preprečevanje različnih oblik zasvojenosti in pomoči osebam s težavami. - Razvija zdrav življenjski slog.
SOCIALNA DOBROBIT	Razvija sodelovalne veščine, aktivno poslušanje, strpno komuniciranje in sposobnost konstruktivnega sodelovanja pri različnih učnih dejavnostih pri gospodinjstvu.

Učni načrt predvideva različne dejavnosti med katerimi v dogovoru z učenci učitelj izbere tiste, ki omogočajo obravnavanje teoretičnih vsebin ob praktičnem delu in v kontekstu, ki je učencem blizu. Dejavnosti, predlagane v učnem načrtu, predstavljajo le nabor idej in usmeritev za učitelja. Učni načrt omogoča učitelju avtonomijo in fleksibilnost pri načrtovanju ali izbiri dejavnosti, ki pa naj v največji možni meri omogočajo in spodbujajo razvoj vsakega posameznega učenca glede na njegove individualne zmožnosti (nadarjeni, učenci z učnimi težavami, posebnimi potrebami), predznanje, močna področja, interese in potencialne. Predlagane dejavnosti za uresničevanje ciljev so zasnovane tako, da omogočajo prilagajanje vsebin, metod in oblik dela ter časa izvedbe predznanju učencev in da podpirajo njihovo **aktivno vlogo, izkustveno in sodelovalno učenje v vseh fazah učnega procesa**. Metode, pri katerih učenec aktivno sodeluje, pripomorejo, da bo učenec teoretično znanje pridobljeno pri pouku uporabil tudi v praksi.

Izkušensko učenje in metoda praktičnega dela in veščin

Metoda praktičnega dela je ena izmed osrednjih metod poučevanja predmeta gospodinjstvo, ki stremi k čim bolj uporabnemu in prenosljivemu znanju. S pomočjo metode praktičnega dela učenci izgrajujejo/nadgrajujejo teoretično znanje. V kombinaciji z drugimi metodami zagotavlja aktivno učenje, temelječe na lastni izkušnji učenca. Učenci se tako učijo postopkov priprave jedi, urijo veščine priprave jedi in osmišljajo prehranska priporočila o sestavi obrokov, ki so jih spoznali v okviru teoretičnega dela. V okviru praktičnega pouka lahko spodbujamo tudi naravoslovno/znanstveno mišljenje, tako da uvedemo eksperiment pri vsebinah s področja prehrane (npr. kaj se dogaja z beljakovinami v različnih pogojih – dodatek kisline, in kaj to pomeni z vidika priprave varne hrane, prebavljivosti), tekstilstva (sežigni poskus, impregnacija) kot bivalnega okolja (naravna in kemična čistila).

Problemsko učenje

V okviru problemskega učenja učence učimo reševanja problemov s katerimi se bodo v življenju zagotovo srečali (npr. usklajevanje želja in potreb družinskih članov glede na razpoložljivi denar). S problemskim učenjem lahko nadgradimo razlago in praktične vaje. Delo tako nadgradimo z raziskovanjem in delom v skupinah ter s tem spodbujamo kritično mišljenje in krepimo sodelovalne in komunikacijske veščine.

Delo z besedilnimi viri, vizualizacijskimi modeli in digitalno tehnologijo

Učence navajamo na delo z različnimi besedili (uporaba različnih fizičnih in digitalnih virov: učbenik, strokovni, znanstveni članki, baze podatkov – spletne strani, npr. prehrana.si) in s tem krepimo bralno in digitalno pismenost učencev. Pri delu uporabljamo tudi vizualizacijske elemente – pri prehrani tako za lažjo predstavljivost prehranskih smernic uporabljamo prehranski krožnik, pri vsebinah s področja tekstilstva npr. piktograme za označevanje obutve. V okviru medpredmetnega povezovanja oz. če ima šola to možnost, pa lahko izdelamo tudi izdelke s pomočjo 3D tehnologije, npr. povezava s tehniko – izdelava modela otroške sobe.

Učenje skozi igro

Didaktična igra omogoča neprisiljeno učenje dejstev in veščin. Vključuje lahko komponente tekmovalnosti in tudi sodelovalnosti. Priporočljivo je vključevanje tako namiznih iger (npr. prehranske karte, človek ne jezi se, spomin) kot tudi iger, izdelanih s pomočjo sodobne digitalne tehnologije (npr. igra uživajmo v zdravju).

Z uporabo sodobne digitalne tehnologije in učenjem v skupinah se učenci učijo iskanja informacij in sodelovanja v skupini. Za kakovostno realizacijo zastavljenih ciljev je pomembno, da delo poteka v skupinah, saj s tem zagotovimo tudi ustrezno varnost pri delu (npr. pri toplotni obdelavi živil, uporabi gospodinjskih pripomočkov in aparatov, ravnanju z ostrimi predmeti pri vsebinah tekstilstva in prehrane), in spodbuja ustvarjalnost učencev (npr. pri recikliranju oblačil, pripravi pogrinjka). Pomembno je, da za praktično delo zagotovimo dovolj časa (izvedba v blok urah).

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

1 EKONOMSKO-FINANČNO TEMATSKO PODROČJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Gospodinjstvo je ekonomska in družbena enota. Ekonomsko-finančno področje učence navaja na odgovorno ravnanje z različnimi dobrinami, kot so hrana, voda, energija, ne zgolj z denarjem. Učenci se pri pouku gospodinjstva seznani z možnostmi premišljenih/modrih odločitev glede ravnanja z različnimi dobrinami/viri z vidika trajnostnega razvoja. S trdnimi temelji pri upravljanju z denarjem bodo otroci in mladostniki bolj pripravljeni na resnični svet. Čeprav otroci in mladostniki v osnovni šoli še nimajo dejanskih finančnih odgovornosti, pa spoznavanje dobrih finančnih praks lahko pripomore k boljši finančni pismenosti – tako z vidika usvajanja temeljnih pojmov in razvoja pozitivnih stališč do obravnavane vsebine kot tudi oblikovanja dobrih navad, kot sta npr. varčevanje in zbiranje informacij. Premišljena finančna vzgoja pozitivno vpliva na prihodnost, če že v osnovni šoli začnemo z razvijanjem pozitivnih finančnih navad.

V okviru ekonomsko-finančnega področja učenci tako spoznajo, kaj je gospodinjstvo, kaj so dobrine in da je večina dobrin omejenih, zaradi česar moramo z njimi ravnati in jih razporejati (gospodariti) preudarno, kar pa zahteva tudi usklajevanje med člani gospodinjstva. Učenci v tem okviru spoznajo pomen načrtovanja, principe načrtovanja in vodenja evidenc. Spoznajo svojo vlogo potrošnika – svoje pravice in dolžnosti, pomen kritičnega sprejemanja oglasnih sporočil; spoznajo pomen davkov za delovanje družbe. Kot pomembno dobrino spoznajo tudi čas in pomembnost aktivnega preživljanja prostega časa z vidika ohranjanja zdravja.

Čeprav otroci in mladostniki v osnovni šoli še nimajo dejanskih finančnih odgovornosti, pa spoznavanje dobrih finančnih praks lahko pripomore k boljši finančni pismenosti – tako z vidika usvajanja temeljnih pojmov, razvoja pozitivnih stališč do obravnavane vsebine kot tudi z vidika oblikovanja dobrih navad, npr. varčevanje, zbiranje informacij.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Premišljena finančna vzgoja pozitivno vpliva na prihodnost, če že v osnovni šoli začnemo razvijati pozitivne navade.

Ekonomsko-finančno področje učence navaja na odgovorno ravnanje z različnimi dobrinami oziroma viri (hrana, voda, energija) in ne samo z denarjem. Učenci se pri pouku gospodinjstva seznani z možnostmi in pridobivajo veščine premišljenih/modrih odločitev glede ravnanja z različnimi dobrinami/viri z vidika trajnostnega razvoja.

S trdnimi temelji upravljanja z denarjem in drugimi viri bodo otroci in mladostniki bolje pripravljeni na resnični svet.

EKONOMSKO-FINANČNO TEMATSKO PODROČJE obravnava štiri različne teme:

- » *gospodinjstvo, potrebe in trajnostno ravnanje z dobrinami,*
- » *denar in finančne storitve,*
- » *osebne in družinske evidence,*
- » *trajnostna proizvodnja in potrošnja.*

Vsaka izmed navedenih tem ima opredeljene cilje in standarde znanja, ki jih zasledujemo v okviru vzgojno-izobraževalnega dela oziroma izvajanju pouka gospodinjstva.

Poleg navedenih tem ekonomsko-finančnega področja sledimo tudi štirim vidikom gospodinjanskega izobraževanja za izboljšanje gospodinske pismenosti.

Vsebine obravnavamo in povezujemo z vidiki gospodinjanskega izobraževanja, ki so prikazani v preglednici 6.

Preglednica 6: Integracija vidikov gospodinjanskega izobraževanja v ekonomsko-finančno tematsko področje

EKONOMSKO-FINANČNO TEMATSKO PODROČJE

Integracija vidikov gospodinjanskega izobraževanja v učnem načrtu

1. vidik: SKRB ZA ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE	1.1 Zagotavljanje finančnih sredstev za ohranjanje in krepitev zdravja ter zdravljenje
2. vidik: POTROŠNJA	2.1 Smotrne nakupne odločitve in nakupovanje skladno s finančnimi zmožnostmi posameznika in družine 2.2 Zavedanje pravic in dolžnosti potrošnika
3. vidik: TRAJNOSTNI NAČIN ŽIVLJENJA	3.1 Trajnostna potrošnja dobrin in odgovorna poraba denarja. 3.2 Poraba in trajnostna potrošnja dobrin ter storitev
4. vidik: SOCIALNE VEŠČINE	4.1 Usklajevanje potreb ter želja v družini in skupnosti glede na razpoložljiva sredstva 4.2 Komunikacijske, organizacijske in sodelovalne veščine v procesu sprejemanja finančnih odločitev

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Danes imajo otroci dostop do denarja in začnejo uporabljati (digitalne) finančne storitve že zelo zgodaj. Otroci in mladostniki odraščajo v hitro razvijajočem se finančnem okolju, ki v primerjavi s prejšnjimi generacijami prinaša več priložnosti, a tudi več osebne odgovornosti za finančne odločitve. Izobraževanje ima ključno vlogo, saj se večina navad, vključno s finančnimi navadami, oblikuje v mladosti, slabe finančne navade pa je pozneje v življenju težko popraviti. Da bi zagotovili, da se otroci lahko spoprimejo s temi izzivi in prevzamejo odgovornost za svojo finančno prihodnost, jim je treba pomagati razumeti ključne finančne pojme in načela ter začeti razvijati finančno varčen odnos in vedenje.

Snovalci učnega načrta za gospodinjstvo smo se med drugim osredotočili tudi na dokument **Okvir za finančno usposobljenost za otroke in mlade v Evropski uniji**, ki sta ga skupaj razvili Evropska komisija in Mednarodna mreža OECD za finančno izobraževanje (OECD/INFE).

Priporočila OECD o finančni pismenosti poudarjajo, da je pomembno razvijati finančno pismenost od najzgodnejše možne starosti, po potrebi tudi pri otrocih, mlajših od šest let. Ob zavedanju, da so otroci zelo heterogena skupina, smo se osredotočili na prilagojeno starost otrok obveznega predmeta gospodinjstvo v času vzgojno-izobraževalnega obdobja.

Ekonomsko-finančno področje v učnem načrtu gospodinjstva sledi dokumentu Okvir za finančno usposobljenost za otroke in mlade v Evropski uniji, saj omenjeno področje obravnava ključna vsebinska področja: denar in transakcije, načrtovanje in upravljanje financ, tveganje in korist ter finančno okolje. Omenjene vsebine so v učnem načrtu za gospodinjstvo vključene v štiri teme (gospodinjstvo, potrebe in trajnostno ravnanje z dobrinami; denar in finančne storitve; osebne in družinske evidence; trajnostna proizvodnja in potrošnja).

V okviru ekonomsko-finančnega tematskega področja pri predmetu gospodinjstvo vključujemo pomen digitalne tehnologije in digitalnih kompetenc v okviru skupnih ciljev. Pri skupnih ciljih s področja digitalne kompetentnosti pri gospodinjstvu osredotočeno sledimo vidiku varnosti glede varovanja osebnih podatkov in zasebnosti v okviru skupnega cilja 4. 4. 2. 1 (»varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev«). Več podrobnosti je na voljo v dokumentu DigComp 2. 2 (Vuorikari idr., 2023), navedenem med gradivi v nadaljevanju.

Prav tako pri predmetu gospodinjstvo v okviru ekonomsko-finančnega tematskega področja smiselno vključujemo skupne cilje s področij podjetnosti, digitalne kompetentnosti, jezika, državljanstva, kulture in umetnosti, pri čemer osredotočeno sledimo vidiku finančne pismenosti.

Skupni cilji, ki so vključeni med predmetne cilje gospodinjstva v okviru ekonomsko-finančnega tematskega področja, so prikazani v preglednici.

Preglednica 7: Skupni cilji, vključeni v predmetne cilje ekonomsko-finančnega tematskega področja

Področje	Podpodročje	Kompetenca	Ključni cilj
Podjetnost	Viri	Finančna pismenost	5.2.5.1 - V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju)
Podjetnost	Viri	Finančna pismenost	5.2.5.2 - Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost).
Podjetnost	Viri	Finančna pismenost	5.2.5.3 - Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.
Digitalne kompetence	Varnost	Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 - Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepozna zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost	Jezik	Strokovna besedila	1.1.1.1 - Razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.), pri posameznih predmetih.
Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost	Jezik	Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 - Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

Preglednica 2: Skupni cilji vključeni v predmetne cilje Ekonomsko finančnega tematskega področja

SC (5.2.5.1) SC (5.2.5.2) SC (5.2.5.3) SC (4.4.2.1) SC (1.1.1.1) SC (1.1.5.1)

1. 1 GOSPODINJSTVO, POTREBE IN TRAJNOSTNO RAVNANJE Z DOBRINAMI

CILJI

Učenec:

- definira pojem gospodinjstvo in našteje vrste gospodinjstev;
- razlikuje med željo in potrebo;
- pojasnjuje pomen usklajevanja potreb in želja med družinskimi člani v povezavi z razpoložljivimi denarnimi sredstvi družine;
- našteva dobrine, ki jih potrebuje za zdravo življenje;

- : pojasnjuje kaj pomeni preudarna raba dobrin;
- : na primeru iz vsakdanjega življenja utemeljuje zakaj je treba dobrine trošiti preudarno;
- : za dani primer iz vsakdanjega življenja utemelji ali je predlagani oziroma izvedeni nakup dobrine trajnosten in ekonomičen;
- : vrednoti porabo svojega prostega časa in predlaga morebitne izboljšave;
- : izdeluje koledarski načrt prihodnjih opravil in jih označi glede na pomembnost z različnimi barvami;
- : spoznava in upošteva smernice za uporabo zaslonov pri otrocih in mladostnikih;
- : v različnih življenjskih okoliščinah prepoznava in rešuje finančne izzive;
- SC (5.2.5.1)
- : digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
- SC (4.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

našteje vrste gospodinjstev;

pojasni razliko med željo in potrebo;

opredeli in razlikuje osnovne življenjske potrebe (fizične), intelektualne, čustvene in socialne potrebe ter opredeli razliko med nujnimi in manj nujnimi potrebami;

našteje vrste dobrin, ki jih človek potrebuje za življenje;

razlikuje potrebe otrok, mladine, odraslih in starejših oseb;

opredeli gospodinjstvo kot področje, ki se ukvarja z vsakdanjimi problemi posameznika in družine z namenom zagotavljanja osebne samostojnosti in ustrezne kakovosti življenja posameznika;

navede smernice za uporabo zaslonov v prostem času;

pojasni pomen načrtovanja porabe časa;

pojasni vlogo posameznika pri porabi dobrin z vidika trajnostnega načina življenja.

TERMINI

- GOSPODINJSTVO ◦ opredelitev gospodinjstev ◦ vrste gospodinjstev ◦ POTREBE IN ŽELJE
- POTREBE - osnovne (fizične), intelektualne, čustvene, socialne ◦ nujne in manj nujne potrebe

- DOBRINE ◦ materialne in nematerialne dobrine ◦ omejenost dobrin ◦ preudarna raba dobrin
- DELITEV DOBRIN V GOSPODINJSTVU ◦ prioritete posameznih družinskih članov ◦ KJE DOBIMO KAR POTREBUJEMO ZA ŽIVLJENJE ◦ proizvodnja in potrošnja ◦ trajnostna proizvodnja in potrošnja ◦ krožno gospodarstvo ◦ KAJ POTREBUJEM ZA NAKUP DOBRIN
- načrtovanje in premišljeno nakupovanje ◦ denar ◦ PROIZVODNJA ◦ izdelki in storitve
- STORITVE - osebne, komunalne, telekomunikacijske ter druge storitve - finančne, intelektualne, svetovalne ◦ ČAS KOT DOBRINA - opredelitev časa, delitev časa, prosti čas, upravljanje s časom ◦ uporaba digitalne tehnologije v prostem času ◦ smernice za uporabo zaslonov v prostem času

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Gospodinjstvo je temeljna potrošna enota. Člani posameznih gospodinjstev morajo gospodarno ravnati z dobrinami, ki so jim na voljo. Potrebno je iskati ravnotežje med potrebami in željami posameznih članov. Ljudje imamo številne potrebe, ki jih moramo zadovoljiti, če želimo preživeti. Glede na vrste poznamo fizične, intelektualne, čustvene in socialne potrebe. Potrebe posameznikov se odvisno od stopnje življenjskega cikla razlikujejo in spreminjajo s časom. Poznamo več vrst gospodinjstev. Dobrine, ki jih potrebujemo, so omejene; neustrezna proizvodnja in potrošnja negativno vplivata na okolje. Zato je pomembno, da se zavedamo pomena trajnostne proizvodnje in potrošnje in tudi v vsakdanjem življenju ravnamo tako, da varujemo okolje in hkrati negujemo dobre medsebojne odnose. Pomembna dobrina je tudi čas, s katerim se tudi moramo naučiti preudarno ravnati.

Učenci lahko izdelajo primerjalno tabelo – kaj potrebujejo osebe glede na določeno življenjsko obdobje. Lahko odigrajo igro vlog na temo, ki jo določi učitelj (npr. kako rešiti konflikt med dvema otrokoma, ki si želita novo stvar, a v družini za to ni na voljo dovolj denarja). Učenci lahko v svojem okolju raziščejo, katera podjetja, trgovine ali druge tovrstne institucije so v njihovem okolju, in ugotavljajo, katere proizvode je treba »pripeljati« iz drugih krajev, držav in kaj to pomeni z vidika varovanja okolja. Spodbujamo jih k razmisleku, ali lahko tudi doma sami kaj pridelamo oz. predelamo.

Za razvijanje veščin ravnanja s časom učenci utrdijo osnovne časovne pojme, s pomočjo spleta lahko ugotovijo, kakšne so časovne razlike v posameznih državah. S pomočjo tabelarnih zapisov analizirajo porabo časa med tednom in napišejo izboljšan načrt preživljanja svojega nedelovnega časa. Pri tem konkretno ovrednotijo čas, ki ga namenijo spanju, gibanju in preživljanju pred zasloni. V skupini lahko izdelajo priporočila za zdravo uporabo zaslonov.

1. 2 DENAR IN FINANČNE STORITVE

CILJI

Učenec:

- : spoznava oblike denarja in različne načine plačevanja;
- : opisuje vlogo denarja v življenju;
- : razlikuje med prejemki in izdatki;
- : pojasnjuje pomen beleženja prejemkov in izdatkov z vidika zagotavljanja urejenih osebnih financ;
- : našteva možnosti varčevanja;
- : predvideva in pojasnjuje posledice prekomerne porabe denarja;
- : razvija sodelovalne/komunikacijske veščine pri delu v skupini in pri reševanju finančnih avtentičnih nalog;
- : izračuna čas varčevanja za nakup izbrane dobrine iz tabele prejemkov in izdatkov;
- : našteva/navaja primere tveganj, ki so jim posamezniki izpostavljeni pri plačevanju;
- : definira pojem obresti;
- : raziskuje in zbira različne podatke o višini obresti za posojilo oz. varčevanje s pomočjo sodobne digitalne tehnologije;
- : spoznava posledice nepreudarnega zadolževanja;
- : definira pojem popust;
- : izračuna ceno izdelka s popustom;
- : v različnih življenjskih okoliščinah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, ocena potrebnih sredstev);
- SC (5.2.5.1)
- : varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepozna zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
- SC (4.4.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

pozna oblike denarja in načine plačevanja;

pojasni posledice varčevanja oz. izposojanja denarja na finančno stanje posameznika;

opredeli prejemke in izdatke;

utemelji pomen preudarnega ravnanja z denarjem z vidika finančne varnosti posameznika in družine;

pojasni pomen zbiranja informacij za informirano potrošniško odločitev;

zna zbrati informacije v povezavi z nakupom izbrane dobrine, jih ovrednoti in utemelji svojo nakupno izbiro;

prepozna nezdrave potrošniške navade na primeru iz resničnega življenja;

pojasni posledice varčevanja oz. izposojanja denarja za finančno stanje posameznika;

našteje primere tveganj, ki so jim lahko izpostavljeni pri plačevanju;

definira pojem obresti;

razloži pomen varčevanja;

s pomočjo sodobne tehnologije zbere podatke o višini obresti za izbrano posojilo oz. varčevanje;

definira pojem popust;

izračuna ceno izdelka s popustom.

TERMINI

◦ DENAR ◦ kovanci in bankovci ◦ kartice s takojšnjim plačilom, odloženim ali predplačniškim plačilom ◦ E-denar ◦ VALUTA, DENARNI TEČAJ ◦ CENA ◦ NAČINI PLAČILA ◦ gotovinsko in negotovinsko plačevanje ◦ obročno odplačevanje ◦ VLOGA DENARJA ◦ menjalni posrednik ◦ hranilec vrednosti ◦ mera vrednosti ◦ VARČEVANJE ◦ POPUST

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Denar in finančne storitve: Denar je vse, kar ljudje sprejemajo v poplačilo za blago in storitve. Skozi stoletja so imele vlogo denarja različne stvari, npr. školjke, kamni, noži, razne kovine. Najpogostejši kovini, ki so ju uporabljali za izdelavo kovancev, sta bili zlato in srebro. Običajno je veljalo, da je vrednost kovanca enaka vrednosti kovine. Danes velja, da je vrednost materiala, iz katerega je izdelan denar, manjša od vrednosti denarja. Tematsko področje denar in finančne

storitve zajema nekatere najbolj temeljne kompetence v zvezi z znanjem, veščinami, odnosom in vedenjem, povezanim z denarjem in valutami, dohodki/odhodki, cenami, nakupi ter plačili in finančnimi evidencami in pogodbami.

Namen teme **denar in finančne storitve** je učencem približati osnovne pojme s področja denarja, načine shranjevanja, izposoje in možnosti plačevanja, na primerih in za učence razumljivem pristopu razložiti pojme prihodki/prejemki, odhodki/izdatki, osebni proračun, varčevanje. Z vidika trajnosti je treba usmerjati učence k čim bolj učinkoviti rabi različnih virov (denar, hrana, material, energija, voda).

V sklopu **denar in finančne storitve** lahko izvajamo predlagane dejavnosti, kot npr.:

- » ogled izobraževalnih posnetkov o zgodovini denarja ali blagovni menjavi in trgovanju v starih časih,
- » obisk Muzeja bančništva Slovenije – Muzej in galerija MUZA,
- » obisk finančnih institucij v šolskem okolišu (pošta, banka), kjer se učenci поблиže spoznajo s pojmi finančnih storitev,
- » obisk prodajnih mest prehranskih pridelkov/izdelkov (tržnica, trgovina, kmetija) v šolskem okolišu in nakup izbranega prehranskega izdelka,
- » izračun enostavne kalkulacije izdelka, ki ga učenci izdelajo pri praktičnem pouku po vzorcu cenika, ki ga pripravi učitelj,
- » igra vlog – trgovina,
- » praktični prikaz spletnega nakupa na računalniku ali telefonu.

Seznamimo jih z načini varčevanja in različnimi možnostmi kredita – izposoja denarja, obročno odplačevanje. Učenci lahko določijo, za kaj bodo varčevali, in izdelajo osebni načrt varčevanja.

Pri pouku lahko uporabljamo strategijo igre vlog (npr. menjalna trgovina). V okviru omenjenih dejavnosti učenci spoznavajo pojme, kot so potrošnik, reklama/oglas, reklamacija, menjava blaga. Učence usmerjamo k oceni in presojanju o dobrih in slabih strani oglasov z vidika vpliva na potrošnika. Predstavimo jim različne pasti oglaševanja.

Cilji finančnega področja določajo, katera znanja in spretnosti naj usvojijo učenci v posameznem razredu v okviru določene vsebinske teme oz. sklopa in jih vertikalno nadgrajujejo vse do konca osnovnošolskega izobraževanja. Cilji so zastavljeni tako, da z uporabo različnih didaktičnih pristopov in dejavnosti obravnavamo in v učni proces vključujemo aktualne vsebine s finančnega področja oziroma teme **denar in finančne storitve**, ki so prilagojene starostni skupini učencev. **Cilje znotraj različnih tematskih področij in skupnih ciljev učitelj lahko združuje ali dopolnjuje in jih prilagaja specifikam dela ter pogojem za organizacijo in izvedbo pouka v šoli.** Poudarek je na povezovanju in poglobljanju znanja znotraj posameznega razreda in med razredi, vertikalno do konca osnovnošolskega izobraževanja.

1. 3 OSEBNE IN DRUŽINSKE EVIDENCE

CILJI

Učenec:

- : utrjuje princip vodenja prejemkov in izdatkov;
- : spozna pomen oblikovanja družinskega proračuna za hipotetični primer (npr. praznovanje);
- : oblikuje družinski proračun za hipotetični primer;
- : razvija komunikacijske in sodelovalne veščine v procesu sprejemanja finančnih odločitev oziroma oblikovanju družinskega proračuna;
- : pojasnjuje pojma davki in prispevki ter spozna pomen plačevanja davkov in prispevkov;
- : izračunava finančni prihranek/primanjkljaj v primeru preudarnega/nepreudarnega nakupa in porabe dobrin;
- : analizira pomen recikliranja virov (oblačil, hrane) z vidika trajnostnega razvoja;
- : pojasnjuje vlogo blagovnih znamk;
- : izračuna prihranek denarja v primeru trajnostnega ravnanja z dobrinami;
- : v različnih življenjskih okoliščinah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju);
- SC (5.2.5.1)
- : sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost);
- SC (5.2.5.2)
- : pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje življenje.
- SC (5.2.5.3)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opredeli prejemke in izdatke;

utemelji pomen preudarnega ravnanja z denarjem z vidika finančne varnosti posameznika in družine;

izdela tabelo za vodenje prejemkov in izdatkov ter izdela in ovrednoti hipotetični družinski proračun izdelan na podlagi podatkov iz realnega življenja;

pojasni pomen davkov;

analizira račune;

našteje pravice in dolžnosti potrošnika;

pojasni pojem proračun in povezavo med trajnostnim ravnanjem z dobrinami in družinskim proračunom.

TERMINI

◦ SPREMLJANJE PORABE DENARJA ◦ osebne evidence (vodenje prejemkov/prihodkov in izdatkov/stroškov) ◦ PREJEMKI ◦ IZDATKI ◦ DRUŽINSKI PRORAČUN ◦ POTREBE IN ŽELJE POSAMEZNIKA IN DRUŽINE ◦ PRIHODKI/PREJEMKI ◦ STROŠKI/IZDATKI ◦ opredelitev načrtovanih stroškov po načelu nujnosti/nenujnosti ◦ VARČEVANJE ◦ različni načini varčevanja (depozit, delnice, skladi) ◦ PREUDARNO ZADOLŽEVANJE ◦ obresti

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Številne finančne odločitve otrok in mladih se sprejemajo v okviru družine in finančnega stanja gospodinjstev.

Tema **osebne in družinske evidence** zajema znanje, spretnosti in odnose, ki so povezani z:

- » oblikovanjem osebnega in/ali družinskega proračuna ter načrtovanjem,
- » upravljanjem in načrtovanjem prihodkov/prejemkov in odhodkov/izdatkov,
- » varčno rabo finančnih virov ter varčevanjem,
- » pomenom plačevanja davkov in prispevkov,
- » pravicami in dolžnostmi potrošnika.

V sklopu teme **osebne in družinske evidence** lahko izvajamo predlagane dejavnosti, kot npr.:

- » ogled izobraževalnih posnetkov,
- » obisk finančnih institucij v šolskem okolišu (pošta, banka), kjer se učenci поблиže spoznajo s pojmi finančnih storitev,
- » obisk Muzeja bančništva Slovenije – Muzej in galerija MUZA,
- » priprava tabele za spremljanje prihodkov in odhodkov na hipotetičnem primeru gospodinjstva ali osebnem primeru (npr. spremljanje žepnine),
- » praktični prikazi, npr. davčno opismenjevanje oz. kam gre denar iz javnih blagajn,
- » praktični prikazi varčevalnega načrta idr.

Avtentična učna situacija, primerna za učence, je vodeni obisk poslovalnice banke s predstavitvijo zunanjega bankomata in njegove funkcije ter ukazov za upravljanje z njim. Učence seznanimo z različnimi načini varčevanja in različnimi možnostmi kredita – izposoja denarja ter obročno odplačevanje. Učenci lahko določijo, za kaj bodo varčevali, in izdelajo osebni načrt varčevanja.

Pri načrtovanju npr. šolskega praznovanja pomagamo vrednotiti stroške, ki nastanejo ob organizaciji ter izvedbi praznovanja z vidika varčne uporabe virov.

Davki in javnofinančni odhodki so tudi nepogrešljiv del finančnega okolja, zato bi bilo smiselno, da se majhni otroci spoznajo z različnimi vrstami davkov in njihovo uporabo, starejši pa bi morali razviti bolj poglobljeno razumevanje davčnega sistema, saj bi s tem prepoznali pomen davkov in razvijali pozitivno motivacijo za pravočasno plačevanje davkov.

1. 4 TRAJNOSTNA PROIZVODNJA IN POTROŠNJA

CILJI

Učenec:

- analizira pomen recikliranja oblačil, hrane in drugih virov z vidika trajnostnega razvoja;
- pojasnjuje pomen premišljene nakupne odločitve in nakupovanja z vidika preudarne rabe denarja in trajnostne potrošnje dobrin;
- pojasnjuje primere trajnostnih in netrajnostnih izdelkov/potrošnje;
- pojasnjuje posledice nepremišljene porabe dobrin na različnih primerih vsakdanjega življenja v kontekstu trajnostnega vedenja;
- z vidika vpliva na okolje presoja, kaj je smiselno popraviti, kaj zavreči, izdelati doma ali kupiti;
- spoznava prednosti različnih nakupnih strategij (npr. vrečke za večkratno porabo, uporaba rinfuze);
- sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost) v kontekstu trajnostne potrošnje.

SC (5.2.5.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

pojasni pojem »trajnostno« z različnih vidikov (npr. hrane, obleke);

analizira hipotetični primer proizvodnje in potrošnje izbrane življenjske dobrine z vidika trajnostnega razvoja.

TERMINI

- TRAJNOSTNO NAKUPOVANJE
- vpliv proizvodnje na okolje
- OGLASI
- namen in vrsta oglasov
- učinki oglasov
- BLAGOVNE ZNAMKE
- NAČINI NAKUPOVANJA
- NAČRTOVANI IN NENAČRTOVANI NAKUPI
- posledice nenačrtovanih nakupov na finančno stanje in okolje
- načrtovanje nakupov: ocena prihranka z upoštevanjem popustov
- REKLAMACIJE
- KUPITI ALI PRIPRAVITI DOMA
- cena prehranskega obroka doma oziroma izven doma
- pranje oblačila doma ali v pralnici
- KROŽNO GOSPODARSTVO
- trajnostno ravnanje z dobrinami
- koncept brez odpadkov - ZERO WASTE

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Zahteve sodobnega časa zahtevajo preusmeritev k trajnostni potrošnji. Trajnostna potrošnja namreč omogoča tako varovanje okolja kot tudi finančne prihranke. Pogosto se že v času proizvodnje pojavljajo prakse, ki niso prijazne do okolja (npr. uporaba kemikalij pri proizvodnji bombaža). Med dejavniki, ki lahko negativno vplivajo na okolje, pa sta tudi transport in neracionalna potrošnja. Oglasi imajo poleg namena informiranja tudi vlogo vzbujanja želja, prepričevanja in napeljevanja posameznika v nakup. Nerazumevanje vloge oglaševanja in nekritično sledenje oglasom lahko vodi tudi v nepotrebne nakupe. Dobra strategija preudarnega nakupovanja je npr. nakupovanje z nakupnim lističem. Tako se izognemo nepotrebnim nakupom in kopičenju stvari, ki ji niti ne potrebujemo. Pri načrtovanju nakupov razmišljamo tudi o možnostih zmanjševanja odpadne embalaže; potreben je razmislek o izboljšanih nakupnih strategijah (npr. vrečke za večkratno uporabo pri nakupu zelenjave, uporaba rinfuze). Pri ravnanju z dobrinami sledimo filozofiji »brez odpadkov« "zero waste". Na praktičnih primerih lahko učenci ugotavljajo, kakšna je razlika v ceni doma oz. v restavraciji pripravljene jedi.

Učenci lahko na podlagi študije primera ugotavljajo, ali kupovanje s popustom pomeni finančni prihranek. Učenci lahko izdelajo oglas za trajnostni izdelek (plakat, posnetek ob uporabi drugih digitalnih orodij in sodobnih aplikacij).

2 PREHRANSKO TEMATSKO PODROČJE – HRANA IN PREHRANA

OBVEZNO

OPIS TEME

Hrana zagotavlja človekove potrebe po hranilnih snoveh, ki so ključne za rast in razvoj. Zdrava prehrana je temeljni dejavnik dobrega fizičnega in psihičnega počutja posameznika. Oblikovanje zdravih prehranjevalnih navad v otroštvu pomembno vpliva na prehranjevalne navade v kasnejših življenjskih obdobjih. Pomembno je spodbujati prehransko pismenost med otroki in mladostniki. Izraz prehranska pismenost označuje znanja, spretnosti in vedenja posameznika, potrebna za načrtovanje, pripravo in uživanje hrane, ki zadovoljuje prehranske potrebe in zagotavlja ustrezen vnos hranil v dnevni prehrani. Prehranska pismenost obsega razumevanje različnih vidikov hrane: poznavanje živil in njihove prehranske vrednosti, veščine pri pripravi hrane, pozitiven odnos do hrane ter razumevanje prehranskih sistemov. Razvijanje prehranske pismenosti pozitivno vpliva na oblikovanje zdravih prehranjevalnih navad in prispeva k ohranjanju in krepitvi zdravja ter preprečevanju razvoja bolezni, ki so povezane z nezdravim načinom prehranjevanja.

Preglednica 8: Integracija vidikov gospodinjskega izobraževanja v tematsko prehransko področje

TEMATSKO PODROČJE HRANA IN PREHRANA

Integracija vidikov gospodinjskega izobraževanja v učnem načrtu

1. vidik: SKRB ZA ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE	1.1 Vpliv hrane in prehrane na zdravje, zdrav življenjski slog in dobro počutje
2. vidik: POTROŠNJA	2.1 Kritičen in odgovoren izbor in nakup živil glede na kakovost, prehranski profil, ceno, zdravstveni vidik in potrebe
3. vidik: TRAJNOSTNI NAČIN ŽIVLJENJA	3.1 Izbor živil in priprava hrane skladno s trajnostnim in odgovornim ravnanjem s hrano 3.2 Trajnostna oskrba, nakupovanje in potrošnja hrane
4. vidik: SOCIALNE VEŠČINE	4.1 Prehranjevanje kot vidik čustvenega in socialnega zadovoljevanja potreb 4.2 Komunikacijske, organizacijske in sodelovalne veščine pri izboru, pripravi in uživanju hrane

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Prehranska pismenost omogoča razumevanje in vključevanje v zapletene prehranske sisteme ter njihovo povezanost z okoljskimi, družbenimi, gospodarskimi, kulturnimi in političnimi elementi, ki

poskušajo odgovoriti na naslednja vprašanja: Od kod prihaja naša hrana? Kako pride od mesta pridelave, vzgoje ali proizvodnje do našega krožnika? Kakšna je vloga človeka pri prehrani prebivalstva? Kakšni so okoljski vplivi prehranskih sistemov na naš planet?

Razumevanje teh vprašanj prispeva k ozaveščenju o trajnostni pridelavi in potrošnji hrane, spodbuja odgovorno ravnanje z naravnimi viri ter podpira zdrav življenjski slog in prehranske izbire. Prehranska pismenost je tako ključnega pomena za oblikovanje odgovornih in ozaveščenih posameznikov, ki razumejo širše posledice svojih prehranskih odločitev.

PREHRANSKO TEMATSKO PODROČJE obravnava štiri različne teme; te so:

- » *sestava in kakovost živil,*
- » *izbor in nakup živil,*
- » *zdravo prehranjevanje in načrtovanje prehrane,*
- » *priprava jedi.*

Vsaka izmed navedenih tem ima opredeljene cilje, skupne cilje in standarde znanja, ki jih zasledujemo v okviru vzgojno-izobraževalnega dela oz. izvajanju pouka gospodinjstva.

Učenci se učijo o izvoru, sestavi in kakovosti živil, izbiri in nakupu hrane, zdravem prehranjevanju, načrtovanju prehrane ter pripravi jedi. Poleg tega pridobivajo razumevanje okoljskih in družbenih vplivov na prehrano, kar jih spodbuja h kritični in trajnostni izbiri živil ter odgovornemu ravnanju s hrano.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V okviru **prehranskega področja** se osredotočamo predvsem na razvijanje prehranskih, zdravstvenih in kulinarčnih spretnosti in veščin učencev. S praktičnim delom avtentičnih situacij in izkustvenim učenjem učenci razvijajo zdrav, trajnosten in pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja. V okviru praktičnega dela pri mehanski in toplotni obdelavi živil učenci s celostnim pristopom uporabljajo svoje razumevanje načel prehrane, energijske in hranilne vrednosti živil, higienska načela, kakovost živil in hrane, zdravo prehranjevanje z namenom, da bi sprejeli zdrav življenjski slog in znali sprejemati informirane odločitve, ki vplivajo na zdravje in dobro počutje njih samih kot posameznikov in njihovih družin. Uporaba praktičnih veščin prehranske in zdravstvene pismenosti je sestavni del tega področja in vključuje tudi načrtovanje jedilnika, smotno nakupovanje, kuhanje, oblikovanje in nadzor ustreznih porcij obrokov različnih starostnih skupin in njihovih potreb, branje oznak na živilih, analizo prehrane, določanje stroškov, senzorično analizo ter zmanjševanje količine odpadne hrane.

Na prehranskem področju pri predmetu gospodinjstvo vključujemo pomen zdravja in dobrobiti v okviru skupnih ciljev. Pri skupnih ciljih s področja zdravje in dobrobit pri gospodinjstvu osredotočeno sledimo vidiku telesne dobrobiti pri prehrani in prehranjevanju.

Prav tako pri predmetu gospodinjstvo v okviru prehranskega področja smiselno vključujemo skupne cilje s področja trajnostnega razvoja, pri čemer osredotočeno sledimo vidiku trajnosti pri hrani in prehranjevanju.

Skupni cilji, ki so vključeni med predmetne cilje gospodinjstva v okviru prehranskega področja, so prikazani v preglednici 9.

Preglednica 9: Skupni cilji, vključeni v predmetne cilje prehranskega tematskega področja

Področje	Podpodročje	Kompetenca	Ključni cilj
Zdravje in dobrobit	Telesna dobrobit	Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 - Razume pomen uravnotežene prehrane.
Zdravje in dobrobit	Telesna dobrobit	Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.2 - Razvija navade zdravega prehranjevanja.
Zdravje in dobrobit	Telesna dobrobit	Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.3 - Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
Trajnostni razvoj	Posebejanje vrednot trajnosti	Promoviranje narave	2.1.3.1 - Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi in družbenimi sistemi.
Trajnostni razvoj	Sprejemanje kompleksnosti v trajnosti	Sistemsko mišljenje	2.2.1.2 - Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost	Jezik	Strokovna besedila	1.1.1.1 - Razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.), pri posameznih predmetih.

SC (3.2.2.1) SC (3.2.2.2) SC (3.2.2.3) SC (2.1.3.1) SC (2.2.1.2) SC (1.1.1.1)

2. 1 SESTAVA IN KAKOVOST ŽIVIL

CILJI

Učenec:

- : spoznava različne skupine živil in opiše njihov pomen za rast in razvoj ter vpliv na zdravje in pojavnost bolezni ljudi;
- : razvršča živila v skupine glede na hranilne in energijske vrednosti in opisuje njihov vpliv na zdravje;
- : spoznava ustrezno sestavo prehranskega krožnika s skupinami živil in ga ponazori npr. s skico, pravimi živili;

- : pojasnjuje vzroke za kvarjenje živil in razlaga tehnike preprečevanja kvara živil;
 - : organizira delo pri pripravi hrane v gospodinjski učilnici po higienskih in varnostnih načelih;
 - : pojasnjuje in ovrednoti različne načine pridelave in predelave hrane za človeka in okolje;
 - : spoznava pridelavo hrane tako da sam pridelava eno ali več sestavin hrane (goji zelišča v učilnici, šolskem vrtu);
 - : razume pomen uravnotežene prehrane.
- SC** (3.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

razvrsti živila v skupine glede na vsebnost hranilnih snovi in pojasni njihov vpliv na rast in razvoj ter zdravje;

predstavi (nariše, skicira ali pripravi s pravimi živilii) prehranski krožnik z določeno skupino živil in pojasni njihov vpliv na rast in razvoj ter zdravje;

našteje vzroke za kvarjenje živil;

našteje in pojasni tehnike preprečevanja kvara živil;

pojasni, kako pride hrana do našega krožnika: kje je bila pridelana in kako, od kod prihaja, kako to vpliva na trajnost;

pridelava eno ali več sestavin hrane (goji zelišča v učilnici, na šolskem vrtu, doma) ter jo uporabi.

TERMINI

○ SKUPINE ŽIVIL ○ PREHRANSKI KROŽNIK ○ USTREZNO SHRANJEVANJE ŽIVIL ○ ZNAKI KVARJENJA ŽIVIL ○ Različni načini pridelave hrane, od klasične do integrirane in trajnostne pridelave/predelave hrane ○ HRANILNE SNOVI ○ KAKOVOST ŽIVIL IN JEDI glede na izvor, hranilno sestavo in senzorične lastnosti ○ lokalno pridelana hrana ○ ekološko pridelana hrana

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učiteljem priporočamo, da z učenci na avtentičen način obravnavajo skupine živil (npr. sadje in zelenjava, žita in žitni izdelki, mleko in mlečni izdelki) na podlagi porekla in njihovega vpliva na človekov organizem. Bolj kot prehransko piramido pri hrani in prehrani obravnavamo prehranski krožnik. Učencem predstavimo sestavo prehranskega krožnika in delež posameznih skupin živil na njem. Poleg živil so v pomoč tudi didaktična gradiva, ki nazorno predstavljajo vsebine.

Poseben pomen namenimo ustreznemu shranjevanju živil s poudarkom, da neustrezno rokovanje ali neustrezno shranjevanje vodita do kvara živil, kar vodi lahko do hujših zdravstvenih posledic, če uživamo živila ali jedi, ki niso več primerna za prehranjevanje.

Učencem predstavimo različne načine pridelave hrane z možnostjo ogleda lokalnih pridelovalcev ali predelovalcev hrane s poudarkom na trajnostnosti.

Prav tako obravnavamo hranilne snovi in energijske vrednosti živil. Za poglobljeno obravnavo poleg dejanskih živil lahko uporabimo različna didaktična in digitalna orodja in aplikacije, s katerimi na preprost način učencem predstavimo omenjene vsebine.

Pri pouku gospodinjstva lahko uporabljamo prehranske karte, digitalno didaktično igro, prehransko kocko ter prehranske aplikacije (npr. Veš kaj ješ?, prehranski semafor).

2. 2 IZBOR IN NAKUP ŽIVIL

CILJI

Učenec:

- : pojasnjuje in našteva informacije ki jih lahko razberemo iz deklaracije;
 - : prepozna in pojasnjuje znake kakovosti živil;
 - : definira pojem blagovne znamke;
 - : presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni z vidika omejenosti prehranskih virov in daljšega transporta živil in hrane.
- SC** (2.2.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

interpretira osnovne informacije na embalaži živil;

našteje in razloži posamezne podatke na embalaži živil;

pojasni pomen znakov kakovosti.

TERMINI

○ OZNAČEVANJE ŽIVIL ○ prehranske in zdravstvene trditve ○ prehranski semafor ○ ZNAKI KAKOVOSTI ŽIVIL ○ BLAGOVNA ZNAMKA ŽIVIL

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Označba na živilu je pomemben vir informacij, saj omogoča ustrezno izbiro in uporabo živila. Med pomembnejšimi informacijami na označbah živil so ime živila, seznam sestavin, hranilna vrednost in rok uporabe. Pri obravnavi označevanja živil imajo učitelji na razpolago raznolika didaktična gradiva, ki so dodana k učnemu načrtu. Na temo označevanja živil je izdelan izobraževalni listič, na katerem je na strukturiran in učenecem primeren način predstavljena tematika označevanja živil. V okviru obravnave omenjenih vsebin lahko učitelj organizira učne situacije v obliki skupinskega dela, dela v dvojicah ipd. Izkušnjsko je najbolj primerno, da učenci na podlagi embalaž živil, ki jih lahko prinesejo od doma, ugotavljajo vsebnost in ustrezno označenost živil.

Pri označevanju živil naj bodo učenci seznanjeni z nacionalnimi in mednarodnimi označbami kakovosti izdelkov.

V Evropski uniji veljajo **evropske sheme kakovosti**, ki so predpisane z evropskimi uredbami:

- » zaščiteni označba porekla,
- » zaščiteni geografska označba,
- » zajamčena tradicionalna posebnost in
- » ekološka pridelava.

Evropske sheme kakovosti omogočajo tudi **zaščito imen** kmetijskih pridelkov in živil. Te sheme so zaščiteni označba porekla, zaščiteni geografska označba in zajamčena tradicionalna kakovost. Kmetijskim pridelkom in živilom s temi označbami pravimo **zaščiteni kmetijski pridelki in živila**.

Nacionalne sheme kakovosti so predpisane z Zakonom o kmetijstvu in veljajo samo na območju Slovenije. Mednje spadajo:

- » izbrana kakovost,
- » označba višje kakovosti,
- » integrirana pridelava.

Učiteljem je na voljo publikacija Slovenski zaščiteni pridelki in živila, ki naj jo smiselno uporabijo v različnih učnih situacijah pri pouku gospodinjstva.

2. 3 ZDRAVO PREHRANJEVANJE IN NAČRTOVANJE PREHRANE

CILJI

Učenec:

○: spozna, našteva in vrednoti priporočila zdravega načina prehranjevanja glede na spol, starost in telesno aktivnost posameznika;

○: spozna in ovrednoti različne načine prehranjevanja z vidika zdravega načina prehranjevanja;

○: ovrednoti in načrtuje lastno prehrano glede na priporočila zdravega prehranjevanja;

○: spozna in ovrednoti nekatere načine prehranjevanja;

○: razvija navade zdravega prehranjevanja;

SC (3.2.2.2)

○: oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja;

SC (3.2.2.3)

○: odgovoren odnos do naravnih sistemov in naravnih virov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi in družbenimi sistemi.

SC (2.1.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

našteje in pojasni priporočila zdravega načina prehranjevanja glede na spol, starost in telesno aktivnost;

našteje in opiše različne načine prehranjevanja in jih kritično ovrednoti;

prepozna nezdrave načine prehranjevanja in predlaga spremembe, s katerimi posameznik izboljša prehrano.

TERMINI

- PREHRANJEVALNE NAVADE - različni načini prehranjevanja
- PRIPOROČILA ZDRAVE PREHRANE - prehranski krožnik
- POSAMEZNIKOVE DNEVNE ENERGIJSKE IN HRANILNE POTREBE glede na telesno aktivnost, spol, starost
- OCENA JEDILNIKA GLEDE NA PRIPOROČILA ZDRAVEGA PREHRANJEVANJA
- NAČRTOVANJE CELODNEVNEGA JEDILNIKA
- ODPADNA HRANA

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V okviru vsebinske obravnave zdravo prehranjevanje in načrtovanje prehrane učencem predstavimo, da imamo v različnih življenjskih obdobjih tudi različne prehranske potrebe. Predstavimo jim, da sta za naše zdravje najpomembnejša ustrezna in zdrava prehrana ter zdrav življenjski slog. Najpomembnejše načelo zdrave prehrane je, da mora ta biti **pestra in uravnotežena**. Priporočamo poseganje po **lokalni in sezonski hrani**, saj s tem po eni strani spodbujamo domače pridelovalce in zmanjšamo ogljični odtis, po drugi strani pa je ta hrana na poti krajši čas, kar pomeni, da se s tem ohranja svežina in posledično hranilna sestava živila.

Učencem te starosti je primernejše zdravo prehranjevanje predstaviti v obliki zdravega krožnika. Sodobne prehranske smernice že opuščajo piramidno obliko skupin živil in se raje osredotočajo na zdravi krožnik. Učencem lahko na različne avtentične načine predstavimo uravnoteženost prehrane, ki se nanaša na količino potrebnih živil iz vsake skupine živil. Število priporočenih obrokov iz vsake skupine živil se razlikuje, zato je treba izbrati živil uravnotežiti v celotnem dnevnem obsegu živil. Pri sestavi obrokov upoštevamo zmernost in ustrezno sestavo hranil. Otroke in mladostnike opozarjamo, naj bodo zmerni pri izbiri živil z večjo vsebnostjo dodanih maščob, sladkorjev in soli. Nobeno živilo naj ne bi bilo »prepovedano«, vendar je treba nekatera živila uživati v manjših količinah ali redkeje.

Otrokom in mladostnikom je treba predstaviti tudi individualizacijo prehranjevanja, saj na primer enaka velikost porcije (obroka) ne ustreza vsem.

Sistem razvrščanja in načrtovanja obrokov po skupinah živil podpira posameznikove izbire. Tako lahko pri pouku gospodinjstva z majhnimi koraki veliko prispevamo k oblikovanju zdravih prehranskih navad v otroštvu in tudi kasneje.

Učitelj naj pri obravnavi omenjene tematike uporabi različna didaktična gradiva, ki na podlagi izkušnjskega učenja pripomorejo k doseganju ciljev zdravega prehranjevanja in zdravega življenjskega sloga otrok in mladostnikov ter v njihovem kasnejšem življenju.

Namen tega vsebinskega sklopa je, da učenci utrdijo princip načrtovanja dnevnih obrokov z upoštevanjem raznolikosti hrane iz različnih skupin živil ter znajo opredeliti svoje energijske in hranilne potrebe.

Učitelji naj predstavijo tudi primer institucionalnih kuhinj, v katerih hrano pripravljajo za večje število abonentov. Primer institucionalne kuhinje je šolska kuhinja. Učitelj gospodinjstva naj učence seznani, da se hrana pripravlja skladno z veljavnimi strokovnimi priporočili za otroke in mladostnike, kakšen je postopek nabave in kakovosti živil, kako poteka mehanska in toplotna obdelava živil. Spregovorijo naj tudi o odpadni hrani in kaj lahko storijo, da se bo zmanjšala količina odpadne hrane.

Priporočena gradiva in usmeritve za obravnavo so v prilogah učnega načrta za gospodinjstvo.

2. 4 PRIPRAVA JEDI

CILJI

Učenec:

- : organizira delo pri mehanski in toplotni obdelavi in pripravi hrane glede varnostnih in higienskih načel;
 - : spoznava namen in način uporabe gospodinjskih aparatov, pripomočkov, jedilne posode in pribora pri pripravi in uživanju jedi;
 - : razvija in usvaja spretnosti priprave hrane skladno z načeli odgovornega ravnanja s hrano;
 - : razvija in usvaja spretnosti pri postrežbi hrane ter bontona pri prehranjevanju;
 - : razvija organizacijske in komunikacijske spretnosti pri pripravi in uživanju hrane;
 - : analizira človekove potrebe na podlagi hranilne in energijske vrednosti;
 - : spoznava in ovrednoti spremembe hranilnih snovi v času mehanske in toplotne obdelave živil;
 - : načrtuje pripravo izbrane jedi z ovrednotenjem energijske in hranilne vrednosti predlaganega/izbranega obroka za osebo njegove starosti in na podlagi ovrednotenega izbranega obroka predlaga morebitne izboljšave obroka z vidika ustreznosti hranilne in energijske vrednosti obroka;
 - : analizira lastnosti živil, ki jih uporabljamo pri pripravi izbrane jedi;
 - : pri pripravi in postrežbi izbrane jedi organizira svoje delo po načelih higienskega minimuma;
 - : razvija navade zdravega prehranjevanja.
- SC (3.2.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opiše in izvaja varnostna in higienska načela pri pripravi hrane;

opiše delovanje in uporabnost ter zna uporabljati gospodinjske aparate, pripomočke za pripravo hrane, servirno posodo in pribor;

pojasni spremembe hranilnih snovi v času priprave jedi;

uporabi recept za pripravo jedi in pojasni postopek priprave jedi ter pravilno uporabi ustrezno maso, prostornino in temperaturo;

predvidi trajnostno in odgovorno ravnanje s hrano pri pripravi in uživanju hrane;

opiše pravila in izvaja postrežbo hrane in bonton pri hranjenju;

ovrednoti energijsko in hranilno vrednost obroka in predlaga izboljšave glede na priporočila zdravega in odgovornega prehranjevanja.

TERMINI

◦ VARNOSTNA IN HIGIENSKA NAČELA PRI PRIPRAVI JEDI ◦ PRIPRAVA JEDI ◦ BRANJE RECEPTOV ◦ LASTNOSTI IN UPORABA GOSPODINJSKIH APARATOV IN PRIPOMOČKOV
◦ PRIPRAVA POGRINJKA IN POSTREŽBA HRANE ◦ BONTON PRI HRANJENJU ◦ ODGOVORNO RAVNANJE S HRANO ◦ HRANILNA IN ENERGIJSKA VREDNOST OBROKA ◦ SPREMEMBA HRANILNIH SNOVI MED KUHANJEM ◦ ZDRAV OBROK

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ko učence uvajamo k pripravi jedi oziroma mehanski in toplotni obdelavi živil, ki poteka v obliki praktičnega dela, jih moramo pred uvedbo temeljito seznaniti z osnovnimi koraki, ki so potrebni za uspešno izvajanje.

Poseben poudarek dajemo na organizacijo dela skladno s higienskimi in varnostnimi načeli. Pred pripravo hrane naj učenci spoznajo:

- » pomen higiene in varnosti pri praktičnem delu,
- » pripomočke in aparate za mehansko in toplotno obdelavo živil in pripravo hrane,
- » kuhalno in servirno posodo ter pribor.

Pred začetkom priprave jedi učenci temeljito preverijo recept, količine in način priprave jedi. Pri pripravi količin se poslužujejo meritev (masa, prostornina za tekočine in temperatura).

Za pripravo hrane je zelo pomembno, da učenci poznajo načine toplotne obdelave in znajo izbrati pravega, za kakovostno jed pa je zelo pomembna tudi pravilna predpriprava živil. Med postopke predpriprave spada čiščenje živil, da odstranimo tujke in neužitne dele. Mehanski postopki predpriprave so sekljanje, rezanje in lupljenje.

Pred začetkom priprave jedi učence seznamimo z osnovnimi postopki toplotne obdelave:

- » kuhanje – v tekočini, v vodi pod vreliščem, v vodni kopeli, v sopari, pod zvišanim tlakom,
- » dušenje – v lastnem soku, z dodatkom maščobe, z dodatkom maščobe in vode,
- » praženje – z maščobo ali brez nje,
- » pečenje – v pečici, ponvi, cvrtje, na žaru,
- » toplotna obdelava s pomočjo mikrovalovne pečice.

Učenci naj poznajo kuhalno ter servirno posodo in pribor.

Nekaj namigov za spoznavanje kulturnega okolja in različnih načinov prehranjevanja je na razpolago v gradivu z recepti.

3 TEMATSKO PODROČJE

TEKSTILSTVO

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenci se učijo o tekstilih, kar vključuje razumevanje vseh faz, od osnovnih vlaken do končnih izdelkov. Osredotočajo se na surovinsko sestavo, proces izdelave, nego izdelkov ter pomen nakupnih odločitev. Po obravnavi teh vsebin naj bi učenci znali premišljeno načrtovati nakupe, skrbeti za svoja oblačila vse od nakupa pa do recikliranja, pri čemer se osredotočajo na načela trajnostnega razvoja. Obenem pa predmet omogoča vpeljavo dejavnosti, ki spodbujajo ustvarjalnost, razvoj finomotoričnih spretnosti ter pozitivna stališča do varovanja okolja kot tudi spoznavanje tekstilne/oblačilne tradicije. Eden izmed izzivov sodobnega časa je naraščajoče onesnaževanje okolja s tekstilnimi odpadki, kar je posledica prevladujoče hitre mode. Zato je spodbujanje trajnostnega vedenja pri nakupovanju, vzdrževanju in odstranjevanju oblačil in obutve ključnega pomena v kontekstu trajnostnega razvoja. Predmet gospodinjstvo si prizadeva za tekstilno opismenjevanje z osredotočenostjo na osnovna znanja o tekstilih ter ustrezno ravnanje z njimi. Predvsem mladi pogosto zaradi pomanjkanja veščin za ustrezno vzdrževanje oblačil hitro zavržejo tekstilije, kar ni v skladu s trajnostnim razvojem. Zato predmet gospodinjstvo predstavlja dobro izhodišče za pridobivanje temeljnih znanj in veščin za ravnanje s tekstilijami. S praktičnimi vajami učenci raziskujejo tekstilne materiale, spoznavajo njihove lastnosti ter se učijo različnih postopkov. Na ta način razvijajo ustvarjalnost, finomotorične spretnosti ter pridobivajo ideje za ohranjanje trajnosti tekstilij, pa tudi za primerno ravnanje v primeru poškodb ali recikliranja ter pravilno odstranjevanje, ko tekstilije postanejo odvečne.

Vsebine obravnavamo in povezujemo z vidiki gospodinjanskega izobraževanja, ki so prikazani v preglednici 10.

Preglednica 10: Integracija vidikov gospodinjskega izobraževanja v tematsko področje tekstilstvo

TEMATSKO PODROČJE TEKSTILSTVO

Integracija vidikov gospodinjskega izobraževanja v učnem načrtu

TEMATSKO PODROČJE TEKSTILSTVO

Integracija vidikov gospodinjskega izobraževanja v učnem načrtu

1. vidik: SKRB ZA ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE	1.1 Izbor ustreznih oblačil in obutve, ki vplivajo na dobro počutje 1.2 Nega in vzdrževanje tekstilnih izdelkov z vidika zdravja 1.3 Spodbujanje in razvijanje kreativnosti ter sproščanje ob izvajanju različnih tekstilnih tehnik in izdelavi tekstilnih izdelkov
2. vidik: POTROŠNJA	2.1 Kritično in odgovorno nakupovanje tekstilnih izdelkov za posameznika in dom 2.2 Ozaveščen potrošnik in zavedanje vpliva oglaševanja, mode in trendov na nakup tekstilnih izdelkov na ravni posameznika in družine
3. vidik: TRAJNOSTNI NAČIN ŽIVLJENJA	3.1 Vpliv pridelave in predelave tekstilnih surovin ter izdelave tekstilij na okolje 3.2 Izbiranje, nakupovanje in vzdrževanje tekstilnih izdelkov za posameznika in dom skladno s trajnostnim in z odgovornim vedenjem 3.3 Ponovna uporaba, predelava in recikliranje tekstilnih izdelkov
4. vidik: SOCIALNE VEŠČINE	4.1 Slog oblačenja, ki izraža statusni simbol, pripadnost določeni družbeni skupini in blagovni znamki 4.2 Posameznikova identiteta v povezavi s sprejemanjem različnosti

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V okviru omenjenega sklopa učenci spoznavajo tekstilije od vlaken do končnih izdelkov ter pomen poznavanja surovinske sestave, procesa izdelave, nege izdelkov in nakupnih odločitev. Problem sodobnega časa je naraščajoče onesnaževanje okolja s tekstilnimi odpadki, kar je tudi posledica hitre mode. Spodbujanje trajnostnega vedenja tako pri nakupovanju kot vzdrževanju ter odstranjevanju oblačil je pomembno tudi z vidika koncepta trajnostnega razvoja. Tekstilno opismenjevanje pri predmetu gospodinjstvo zasleduje cilj trajnostnega razvoja v osnovnih znanjih o tekstilijah in ustreznem ravnanju z njimi. Učenci naj bi po obravnavi vsebin s področja tekstilstva znali preudarno načrtovati nakupe in poskrbeti za svoja oblačila od nakupa do odstranjevanja v kontekstu trajnostnega razvoja. Poleg tega pa vsebine omogočajo tudi vpeljavo dejavnosti za razvijanje ustvarjalnosti, finomotoričnih spretnosti in pozitivnih stališč do varovanja okolja.

TEMATSKO PODROČJE TEKSTILSTVO obravnava štiri teme; te so:

- » *tekstilna vlakna,*
- » *od vlakna do končnega izdelka,*
- » *oblačenje in moda,*
- » *vzdrževanje tekstilnih izdelkov.*

Vsaka izmed navedenih tem ima opredeljene cilje, skupne cilje in standarde znanja, ki jih zasledujete v okviru vzgojno-izobraževalnega dela oz. izvajanju pouka gospodinjstva.

SC (1.1.1.1) SC (1.3.2.1) SC (1.3.3.1) SC (2.4.3.1) SC (5.3.5.3)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V okviru **tematskega področja tekstilstvo** naj učenci novo snov spoznavajo tudi s pomočjo metode praktičnega dela in veščin, saj bodo tako znanje lahko osmislili in prepoznali njegovo uporabno vrednost v vsakdanjem življenju. Pri spoznavanju vlaken tako učenci različna vlakna lahko opazujejo in primerjajo, sežigni poskus lahko predstavimo s pomočjo videoposnetka. V okviru mehanske predelave vlaken naj učenci izdelajo praktični izdelek, npr. iz trakov, narejenih iz odpadnega tekstila, stkejo različne izdelke. Pletenje lahko spoznavajo prek pletenja s prsti in izdelajo preprost pleten izdelek (npr. igračo). Znanje šivanja lahko uporabijo tako, da sešijejo preprosto vrečko in jo okrasijo z gumbom, ki ga prišijejo, ali pa izdelajo šivano sliko na kartonu, voščilnici, tekstilni podlagi. Pomen plemenitenja blaga lahko spoznavajo s pomočjo različnih poskusov (npr. olepševanje s pomočjo barvanja, tiskanja ali pa risanja s pomočjo pisal za tekstil, vodoodbojnost – poskus z dvema krpicama blaga). Modo lahko spoznavajo s pomočjo slikovnega materiala in ustreznega didaktičnega gradiva ali s kombiniranjem različnih kosov oblačil, študij primera. Vzdrževanje oblačil začnemo z branjem etiket, nadgradimo pa ga lahko s kreativnim ustvarjanjem oblačil, ki morajo biti opremljena z ustrezno etiketo. Če možnosti dopuščajo, učencem tudi praktično demonstriramo pomembne vidike vzdrževanja oblačil. Izdelki praktičnih vaj so namenjeni urjenju motoričnih spretnosti in izkušenjskemu učenju o mehanskih postopkih in posameznih vidikih plemenitenja blaga, ki pa jih ne ocenjujemo, saj je pri trenutnem obsegu ur na voljo premalo časa za urjenje.

V okviru področja tekstilstvo pri predmetu gospodinjstvo vključujemo pomen trajnostnega razvoja v okviru skupnih ciljev. Pri skupnih ciljeh s področja trajnostnega razvoja pri gospodinjstvu osredotočeno sledimo vidiku ukrepanja za trajnostnost s kompetenco individualne iniciative.

Prav tako pri predmetu gospodinjstvo v okviru tematskega področja tekstilstvo smiselno vključujemo skupne cilje s področja podjetnosti, trajnostnega razvoja ter jezika, državljanstva, kulture in umetnosti, pri čemer osredotočeno sledimo vidiku k dejanjem s kompetenco izkustvenega učenja.

Skupni cilji, ki so vključeni med predmetne cilje gospodinjstva v okviru tematskega področja tekstilstvo, so prikazani v preglednici 11.

Preglednica 11: Skupni cilji, vključeni v predmetne cilje tematskega področja tekstilstvo

Področje	Podpodročje	Kompetenca	Ključni cilj
Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost	Jezik	Strokovna besedila	1.1.1.1 – Razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.), pri posameznih predmetih.
Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost	Kultura in umetnost	Raziskovanje in spoznavanje kulture in umetnosti	1.3.2.1 – Raziskuje in spoznava kulturo in umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu
Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost	Kultura in umetnost	Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 – Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
Trajnostni razvoj	Ukrepanje za trajnostnost	Individualna iniciativa	2.4.3.1 – Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni.
Podjetnost	K dejanjem	Izkustveno učenje	5.3.5.3 – Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah.

3. 1 TEKSTILNA VLAKNA

CILJI

Učenec:

- poimenuje primere naravnih in kemičnih vlaken;
- po videzu, otipu in ostanku pri gorenju prepozna izbrane primere vlaken;
- našteva lastnosti vlaken.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

našteje tekstilna vlakna in jih razvrstiti v skupine glede na izvor.

TERMINI

- TEKSTILNE SUROVINE - VLAKNA - naravna in kemična vlakna
- LASTNOSTI VLAKEN

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V okviru vsebinske teme tekstilnih vlaken učence seznanimo z naravnimi in umetnimi vlakni. Poudarimo osnovna naravna vlakna, kot so bombaž, lan, volna in svila. Pri umetnih vlaknih jim smiselno in izkušensko razložimo, katera so regenerirana in sintetična vlakna.

3. 2 OD VLAKNA DO KONČNEGA IZDELKA

CILJI

Učenec:

- : našteva postopke mehanske predelave vlaken;
- : našteva postopke plemenitenja blaga;
- : s primeri ponazarja pomen plemenitenja blaga;
- : izdeluje praktične izdelke (npr. tkan podstavek za kozarec; s pomočjo pletenja s prsti izdelava šal oz. preprosto igračo);
- : prišije okrasni gumb na blago;
- : sešije preprost obesek za ključke (npr. srček, štiriperesna deteljica);
- : spoznava sodobne tekstilne materiale;
- : spoznava osnove šivanja (če je šivalni stroj na voljo v gospodinjski učilnici lahko tudi s šivalnim strojem);
- : našteva skupine tekstilij poleg skupine oblačil (medicinske, hišne, tehnične tekstilije);
- : prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih okoliščinah;
- SC (5.3.5.3)
- : se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni in kolektivni ravni;
- SC (2.4.3.1)
- : je radoveden in raziskuje materiale, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
- SC (1.3.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

ovrednoti primernost surovinske sestave blaga za predvideni tekstilni izdelek;

našteje temeljne mehanske postopke predelave vlaken in jih opiše;

razlikuje vrste blaga;

utemelji izbiro blaga glede na namembnost npr. oblačila;

izdelava preprost tekstilni izdelek in prišije gumb;

ovrednoti izdelani tekstilni izdelek;

poimenuje načine plemenitenja blaga;

razloži namen plemenitenja blaga na primeru.

TERMINI

- OD VLAKNA DO KONČNEGA IZDELKA: tkanje, pletenje, polstenje
- VRSTE BLAGA
- PLEMENITENJE BLAGA: tiskanje, barvanje, kosmatenje, impregniranje
- VRSTE TEKSTILNIH IZDELKOV

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učencem predstavimo razpoznavne in uporabne lastnosti tekstilij iz naravnih in umetnih vlaken, ki so izdelana ročno ali strojno. Poudarimo predvsem lastnosti tekstilij glede trpežnosti, obstojnosti barv, prepustnosti, toplotne lastnosti idr.

Učence seznanimo z vrstami tekstilnih izdelkov po njihovi namembnosti: vrhnja oblačila, spodnje perilo, hišno perilo.

3. 3 OBLAČENJE IN MODA

CILJI

Učenec:

- : našteva skupine oblačil, obutve in modnih dodatkov;
 - : spozna pravila oblačenja glede na izbrane življenjske okoliščine;
 - : razloži, kaj je hitra moda in kakšen je njen vpliv na okolje;
 - : spozna in pozna različne vrste obutve;
 - : spozna različne materiale za izdelavo obutve in glede na izbrani material izbere ustrezen način vzdrževanja;
 - : razloži vpliv neustrezne obutve na zdravje;
 - : razloži pojem hitre in zelene mode;
 - : razpravlja o vplivih hitre mode na okolje, družinski proračun, delovne pogoje zaposlenih idr;
 - : se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni ravni pri nakupu in izboru oblačil in trajnostno ukrepa.
- SC** (2.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

našteje druge skupine tekstilij, ki ne spadajo v skupino oblačil (hišne, medicinske, tehnične tekstilije);

našteje vrste oblačil;

utemelji izbiro oblačil in obutve za izbrane življenjske okoliščine;

navede kateri so zahtevani podatki na tekstilnih etiketah,

analizira in ovrednoti ustreznost danih primerov tekstilnih etiket z vidika ustreznosti označevanja;

pojasni razliko med hitro in zeleno modo;

utemelji pomen premišljenega nakupovanja tekstilnih izdelkov, obutve in modnih dodatkov.

TERMINI

◦ OBLAČILA ◦ VRSTE OBLAČIL ◦ PRAVILA OBLAČENJA (premišljeno dopolnjevanje garderobe, različni dogodki, barvne kombinacije) ◦ OBUTEV IN MODNI DODATKI ◦ vrste obutve ◦ izbor in vzdrževanje obutve ◦ modni dodatki in njihova vloga ◦ MODA, TRENDI OBLAČENJA IN HITRA MODA - vloga načrtovanja in smotrnega nakupovanja z vidika trajnosti ◦ zelena moda
◦ recikliranje ◦ popravila ◦ izmenjava oblačil ◦ trgovine z rabljenimi oblačili in izmenjevalnice oblačil

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Znanje o oblačenju naj učenci praktično uporabljajo v vsakdanjem življenju in ob posebnih priložnostih. Poudarimo predvsem pomembnost vrste oblačil za različne priložnosti. Usmerjamo jih k pomenu preudarnega nakupovanja in kritično upoštevanje predvsem zavajajočih oglasov. Učenci si lahko v svojem kraju (če imajo to možnost) ogledajo trgovino z oblačili. Učence vodimo k razmisleku, kaj lahko storijo s svojimi odvečnimi oblačili in kaj je s trajnostnega vidika najboljše (npr. izmenjevalnica oblačil, trgovina z rabljenimi oblačili, popravila oblačil ali izdelava drugega izdelka).

Pri obutvi učence seznanimo z vrstami obutve s poudarkom na pomenu zdrave, udobne in sodobne obutve glede na letne čase in namen. Poudarimo tudi napake in okvare zdravja zaradi neprimerne obutve: slaba drža, glivična obolenja, ukrivljenost hrbtenice.

Predlagamo, da učitelj z učenci vsebino obravnava tako, da jim bodo znanje in veščine služile za ustrezno izbiro obutve tako z zdravstvenega, estetskega in ekonomskega vidika v vsakdanjem življenju.

3. 4 VZDRŽEVANJE TEKSTILNIH IZDELKOV

CILJI

Učenec:

○: pojasnjuje vzdrževanje izbranega tekstilnega izdelka na tekstilni etiketi s pomočjo simbolov za vzdrževanje tekstilnih izdelkov in obutve;

○: se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni ravni pri nakupu in izboru oblačil ter ukrepa trajnostno.

SC (2.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opiše postopek vzdrževanja tekstilnega izdelka na podlagi simbolov za vzdrževanje;

analizira ustreznost predlaganega načina vzdrževanja tekstilnega izdelka na podlagi simbolov za vzdrževanje in predlaga morebitne popravke;

Izbere ustrezno vrsto obutve glede na predlagane življenjske okoliščine;

utemelji ustreznost izbire obutve z vidika varovanja zdravja;

opiše način vzdrževanja za različne vrste obutve;

opredeli pojem moda;

pojasni posledice nepreudarnega nakupovanja tekstilij;

analizira primer danega nakupnega vedenja z vidika ustreznosti ravnanj posameznika v posameznih fazah nakupnega odločanja;

našteje možnosti ravnanja z neuporabnimi oz. odvečnimi oblačili;

zbere ideje za recikliranje odvečnih tekstilij;

iz neuporabne tekstilije izdelava nov izdelek;

utemelji pomen trajnostnega ravnanja s tekstilijami.

TERMINI

○ VZDRŽEVANJE OBLAČIL ○ Simboli za nego in vzdrževanje oblačil ○ Ravnanje z odvečnimi oblačili (neuporabna oblačila - odstranjevanje) ○ Ravnanje s še uporabnimi oblačili: popravila, izmenjava, recikliranje z izdelavo uporabnega izdelka iz odvečnega oblačila (npr. darilne vrečke,

etui za telefon, igrače) • PRODAJA - trgovina iz druge roke, izposojevalnice, izmenjevalnice oblačil

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učencem prikažemo načine vzdrževanja tekstilnih izdelkov in skupaj razvijamo praktične veščine za pranje in sušenje različnih tekstilnih izdelkov. Učenci pri pouku gospodinjstva spoznajo pomen priprave za pranje oblačil in perila (ročno ali strojno pranje) z izbiro ustreznih pralnih sredstev ter drugih pripomočkov ter določitev postopka pranja. Seznanimo jih tudi z likanjem perila in pripomočki za likanje.

4 TEMATSKO PODROČJE VAREN IN UDOBEN DOM

OBVEZNO

OPIS TEME

Varen in udoben dom je temelj kakovostnega bivanja, ki neposredno vpliva na zdravje, dobro počutje in splošno zadovoljstvo posameznika. Z obravnavo vsebin tega področja učenci usvajajo znanje, spretnosti in veščine, ki jim omogočajo odgovorno ravnanje in kakovostno razumevanje ter opravljanje vsakodnevnih domačih opravil. Ta vključujejo vzdrževanje čistoče in urejenosti doma s poudarkom na trajnosti, trajnostno ravnanje z dobrinami in ustvarjanje okolja, ki je ne le estetsko prijetno, temveč tudi varno in zdravo, kar prispeva k zmanjšanju stresa in dvigu kakovosti življenja. Poudarjamo osebno organiziranost, ki omogoča učinkovito upravljanje časa in opravil, kar prispeva k večji produktivnosti v vsakdanjem življenju. Osebna higiena in higiena doma sta povezani s fizičnim in duševnim zdravjem posameznika, saj čist in urejen dom zmanjšuje tveganje za bolezni in ustvarja prijetno bivalno okolje. Poudarjamo pomen znanja prve pomoči in pravilno ukrepanje ob nesrečah doma. Vsebine obravnavamo in povezujemo s skrbjo za zdravje in dobrim počutjem, potrošnjo in trajnostnim načinom življenja, hkrati pa pri učencih spodbujamo razvoj socialnih veščin.

V omenjenem področju poudarjamo tudi ozaveščanje učencev o energetski in okoljski učinkovitosti doma. S tem pridobijo vpogled v učinkovito rabo energije, varčevanje z vodo, ločevanje odpadkov ter pravilno ravnanje z nevarnimi snovmi, kar prispeva k zmanjšanju okoljskega odtisa gospodinjstva. Prav tako se učenci seznanijo z osnovami vzdrževanja doma, kot so pravilna uporaba gospodinjskih aparatov in osnovne veščine organizacije prostora, kar jim omogoča večjo samostojnost in odgovornost pri vsakodnevnem življenju. S tem spodbujamo učence, da se zavedajo pomena urejenega in funkcionalnega doma kot temelja za dobro organizirano in zdravo življenje.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

TEMATSKO PODROČJE VAREN IN UDOBEN DOM obravnava dve različni temi:

» *dom.*

» *posameznik.*

Vsaka izmed navedenih tem ima opredeljene cilje, skupne cilje in standarde znanja, ki jih zasledujemo v okviru vzgojno-izobraževalnega dela oz. izvajanju pouka in učenja gospodinjstva.

Vsebine obravnavamo in povezujemo z vidiki gospodinjanskega izobraževanja, ki so predstavljeni v preglednici 12.

Preglednica 12: Integracija vidikov gospodinjanskega izobraževanja v področje varen in udoben dom

TEMATSKO PODROČJE VAREN IN UDOBEN DOM

Integracija vidikov gospodinjanskega izobraževanja v učnem načrtu

1. vidik: SKRB ZA ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE	1.1 Zadovoljevanje čustvenih potreb in skrb za duševno zdravje z razvijanjem zdravih družinskih odnosov 1.2 Osnove prve pomoči in ravnanje ob nesrečah doma 1.3 Zagotavljanje zdravih bivanjskih pogojev (npr. higiena doma, osvetlitev prostora, prezračevanje, ogrevanje) 1.4 Varna uporaba stanovanjske opreme in gospodinjanskih aparatov ter ravnanje z njimi
2. vidik: POTROŠNJA	2.1 Smotno nakupovanje stanovanjske opreme in vzdrževanje stanovanja
3. vidik: TRAJNOSTNI NAČIN ŽIVLJENJA	3.1 Trajnostno ravnanje posameznika v stanovanju in spodbujanje trajnostnega vedenja v družini (npr. varčevanje porabe vode in električne energije, preprečevanje nastajanja odpadkov in njihovo pravilno ločevanje, uporaba okolju prijaznih čistilnih sredstev)
4. vidik: SOCIALNE VEŠČINE	4.1 Medsebojni odnosi in komunikacija med družinskimi člani 4.2 Medgeneracijska pomoč 4.3 Delitev dela med družinskimi člani 4.4 Razvijanje odgovornosti za organizacijo lastnega dela in razporejanje časa 4.5 Krepitev lastne identitete in pozitivna samopodoba

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Tematsko področje varen in udoben dom ne zajema samo stanovanja oz. doma, temveč tudi širši bivalni prostor (ulica, naselje, mesto, vas) z vso infrastrukturo, kulturno krajino, zelenimi in kmetijskimi površinami. Varovanje prostora in okolja postaja čedalje pomembnejše z vidika ohranjanja ravnovesja v naravi in s tem tudi kvalitetnih pogojev za življenje. Pri obravnavi vsebin varnega in udobnega doma pri učencih razvijati spoznanje in zavest o pomenu varovanja narave in okolja.

Učenci naj spoznajo različne tipe stanovanjskih zgradb (stolpnica, stanovanjski blok, individualna hiša, vrstna hiša) in njihove značilnosti. Učne ure lahko izvajamo tudi v drugih učnih okoljih in ne samo v učilnici gospodinjstva. Učenci naj npr. v šolskem okolju vrednotijo stanovanjske zgradbe glede na funkcionalnost in v skladu s kulturno krajino, podnebjem, varovanjem okolja in kmetijske zemlje za pridelovanje hrane. Lahko zbirajo slike/fotografije starih in novih stavb, značilnih za kraj.

Stanovanjski prostor ima posebne funkcionalne zahteve glede na potrebe članov družine (npr. invalidnost, večje število članov družine). Pri učencih naj bi razvijali predvsem smisel za čim boljše prilagajanje v razpoložljivem stanovanjskem prostoru s spoznavanjem pohištvene opreme, opremljanjem posameznih prostorov z osnovno in dopolnilno funkcionalno opremo in vzdrževanjem.

Poseben poudarek namenimo tudi varčni uporabi virov (energije, vode, hrane, tekstilij).

Učence seznanimo s primerno osvetlitvijo z naravno in umetno svetlobo in pravilno osvetlitvijo delovnega prostora (npr. za učenje) z vidika varovanja zdravja in vida.

Skupni cilji, ki so vključeni med predmetne cilje gospodinjstva v okviru tematskega področja varen in udoben dom, so prikazani v preglednici 13.

Preglednica 13: Skupni cilji, vključeni v predmetne cilje tematskega področja varen in udoben dom

Področje	Podpodročje	Kompetenca	Ključni cilj
Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost	Jezik	Strokovni jezik	1.1.2.2 – Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika.
Trajnostni razvoj	Poosebljanje vrednot trajnosti	Promoviranje narave	2.1.3.1 – Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi in družbenimi sistemi.
Trajnostni razvoj	Sprejemanje kompleksnosti v trajnosti	Kritično mišljenje	2.2.2.1 – Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
Trajnostni razvoj	Zamišljanje trajnostnih prihodnosti	Prilagodljivost	2.3.2.1 – V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
Trajnostni razvoj	Ukrepanje za trajnost	Individualna iniciativa	2.4.3.1 – Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni.
Trajnostni razvoj	Zamišljanje trajnostnih prihodnosti	Pismenost za prihodnost	2.3.1.2 – Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
Zdravje in dobrobit	Socialna dobrobit	Prosocialno vedenje	3.3.5.1 – Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim.

SC (1.1.2.2) SC (2.1.3.1) SC (2.2.2.1) SC (2.3.2.1) SC (2.4.3.1) SC (2.3.1.2) SC (3.3.5.1) SC (3.3.5.3) SC (4.4.3.1)

4. 1 DOM

CILJI

Učenec:

- našteva notranje in zunanje bivalne prostore in razlikuje njihovo namembnost;
- razlikuje med bivališčem in domom;
- pogloblja znanje o hišnih tekstilijah ter jih predstavlja na praktičnem primeru opreme stanovanja (študija primera, skice, če je možnost tudi izdelava makete);
- povezuje opremo stanovanja s funkcionalnostjo, estetiko in ergonomijo ter izbiro pojasni;
- našteva in pojasnjuje izbor čistilnih pripomočkov in naprav za izbrani prostor;

- : vrednoti ustreznost delitve dela med družinskimi člani na primeru izbrane življenjske okolice;
- : pojasnjuje razloge za enakomerno delitev dela v gospodinjstvu;
- : spoznava trajnostno ravnanje z odpadki v gospodinjstvu;
- : spoznava in predlaga rešitve za varčevanje z energijo v gospodinjstvu;
- : ovrednoti varčno porabo virov na življenjskem primeru (npr. v šoli porabo vode, elektrike, hrane);
- : spoznava postopke potrebne za vzdrževanje notranjih in zunanjih prostorov (beljenje, popravila);
- : presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti;
- SC (2.3.1.2)
- : se izraža z ustrežno terminologijo predmeta gospodinjstvo in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika;
- SC (1.1.2.2)
- : odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi in družbenimi sistemi;
- SC (2.1.3.1)
- : kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
- SC (2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opredeli razliko med bivališčem in domom;

navede kriterije po katerih izbiramo opremo bivalnih prostorov;

našteje primere trajnostnega ravnanja z viri (energijo, vodo, hrano) doma;

našteje druge vire onesnaževanja okolja;

analizira vpliv življenja doma na onesnaževanje okolja in navede predloge, kako jih omejevati;

znanje o hišnih tekstilijah predstavi na praktičnem primeru (študija primera ali maketa).

TERMINI

- BIVALIŠČE IN DOM ◦ ZUNANJI IN NOTRANJI PROSTORI ◦ OPREMA STANOVANJA (funkcionalnost, estetika, ergonomija) ◦ OPREMA STANOVANJA (funkcionalnost, materiali, hišne tekstilije, ergonomija) ◦ HIGIENA STANOVANJA ◦ čiščenje - naravna in kemična čistila
- lastnosti in uporaba gospodinjskih aparatov, ki se uporabljajo za vzdrževanje stanovanja
- RASTLINE IN ŽIVALI V DOMAČEM OKOLJU - vzgoja rastlin in skrb za živali
- ONESNAŽEVANJE OKOLJA (svetlobno, toplotno) ◦ DRUŽBA BREZ ODPADKOV - ločevanje odpadkov, recikliranje, ponovna uporaba ◦ ODNOSI IN DELITEV DELA MED ČLANI GOSPODINJSTVA ◦ sobivanje med generacijami ◦ medgeneracijska pomoč

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učencem praktično ponazorimo oz. prikažemo, kako naj bo videti urejeno delovno mesto v šoli in gospodinjski učilnici. Osredotočimo se predvsem na primerno osvetlitev, pravilno drža telesa na stolu ali pri izvajanju praktičnega pouka (kuhanje, vzdrževanje tekstilij), pomen higiene in čistoče prostorov ter urejenost delovne površine.

Učence seznanimo z različnimi bivalnimi okolji (zunanje in notranje okolje). Predlagamo, da učenci spoznajo bivalno okolje v okolici šole in doma, kar opravimo s sprehodom in opazovanjem okolice in bivalnih površin.

Učenci opisujejo notranje bivalne prostore v različnih tipih zgradb (stanovanjska hiša, stanovanjski blok) glede na njihov namen. Na hipotetičnem primeru opisujejo opremo stanovanj ter njihovo prostorsko opredelitev. Uporabljajo preproste digitalne aplikacije za opremljanje in urejanje prostorov ter primerjajo ustreznost namena in postavitve. Med seboj primerjajo različne prostore glede na namen.

4. 2 POSAMEZNIK

CILJI

Učenec:

- : predlaga izboljšave v organiziranosti svoje delovne površine in urejenosti šolske torbe;
- : ovrednoti pomen osebne higiene z vidika ohranjanja svojega zdravja in zdravja drugih;
- : **zna oskrbeti rano;**
- : **navede številke za klic na pomoč v primeru nezgode, nasilja, duševne stiske;**
- : spoznava kulturo obnašanja (bonton) doma, v javnem prostoru in na spletu.
- : krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti;
- SC (3.3.3.2)
- : prepozna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči;
- SC (3.3.5.2)
- : digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev;
- SC (4.4.3.1)
- : krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim.
- SC (3.3.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

opiše pomen osebne urejenosti in bontona;

utemelji pomen osebne organiziranosti;

na primerih iz vsakdanjega življenja razloži osnovna pravila bontona doma in v javnosti;

opiše, kako pravilno ravnati v primeru nezgode, naravnih nesreč, duševne stiske oz. nasilja v šoli in domačem okolju.

TERMINI

- OSEBNA ORGANIZIRANOST ○ OSEBNA HIGIENA IN HIGIENA DOMA ○ PRVA POMOČ DOMA
- BONTON (doma, v javnem prostoru, na spletu)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenci spoznavajo novo snov z uporabo avtentičnih nalog. Pri tem na primer izdelajo skico svoje idealne sobe, v katero vrišejo potrebno opremo, označijo uporabljene materiale in razmislijo o funkcionalnosti prostora.

Delo je mogoče zasnovati tudi raziskovalno in v medpredmetni povezavi z družbo ter naravoslovjem in tehniko. S pomočjo sodobne digitalne tehnologije lahko učenci zbirajo podatke o posledicah različnih virov onesnaževanja. Prav tako lahko organiziramo obiske lokalnih ustanov, kot so komunalno podjetje ali čistilna naprava, kjer pridobijo vpogled v delovanje teh organizacij in njihovo vlogo pri varovanju okolja.

Spoznavanje bontona in komunikacije v različnih okoliščinah je mogoče izvesti prek igre vlog, kar učencem omogoča razvijanje socialnih veščin v varnem učnem okolju.

Teoretične osnove prve pomoči lahko učenci poglobijo z dejavnostmi v parih, pri čemer se preizkusijo v pravilni oskrbi namišljenih poškodb, kot so ureznine, opekline, zvini in zlomi okončin. S tem pridobijo praktično znanje, ki ga lahko uporabijo v konkretnih življenjskih okoliščinah. Pri pripravi šolske torbe individualno svetujemo in usmerjamo vsakega učenca posebej. Pozorni smo, da si nastavijo ročaje šolske torbe glede na svojo velikost, šolske pripomočke pa zložijo tako, da najmanj obremenjujejo hrbtenico. Prikažejo pravilno nošenje šolske torbe.

Ko govorimo o higieni, imamo v mislih osebno, družinsko in javno higieno. Osebna higiena je eno od glavnih področij higiene, med katera spada zlasti higiena telesa, oblačenja, prehrane, spanja in počitka. V vzgojno-izobraževalnih zavodih pa je izjemnega pomena tudi javna higiena.

Učenci izvajajo vsakodnevno rutino skrbi za osebno higieno. Praktično prikažemo pravilno umivanje delov telesa (obraz, roke, zobje), lahko tudi s pomočjo modela. Pri praktičnem ščetkanju zob učence motiviramo in jim pomagamo razvijati spretnost in vztrajnost ter obvladovati veščino. Lahko si pomagamo z učnim modelom, lutko. Izvedbo delavnice prilagodimo individualnim posebnostim učencev.

S pomočjo embalaž različnih izdelkov za osebno nego učenci spoznajo njihovo uporabo in namen. Učenci v čim večji meri samostojno poskrbijo za osebno higieno, npr. pripravijo toaletno torbico; če imajo možnost, lahko pripravljeno toaletno torbico prinesejo od doma, v nasprotnem primeru pa pripravimo demonstrativno toaletno torbico. Učenci poimenujejo, naštejejo vsebino torbice in razložijo namen posameznega pripomočka za nego telesa. Pripomočke in sredstva za nego telesa in zaščito kože primerjajo glede na namembnost.

PRILOGE

PRILOGE PO POGLAVJIH

1 EKONOMSKO-FINANČNO TEMATSKO PODROČJE

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Kako_je_Euro_postal_naš_denar_-_priročnik_za_učitelje.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Euro_vodnik.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Priročnik_o_zaščitnih_elementih_euro_bankovcev.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Finančna_pismenost_-_opredelitev_in_gradniki.pdf

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/DigComp-2-2-Okvir-digitalnih-kompetenc.pdf>
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Okvir_za_finančno_usposobljenost_otrok_in_mladih_v_Evropski_uniji.pdf

2 PREHRANSKO TEMATSKO PODROČJE – HRANA IN PREHRANA

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/ZDRAV_KROŽNIK_-_PRIPOROČILA_ZA_ZDRAVO_PREHRANJEVANJE.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/PREHRANA_MLADOSTNIKA_.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/OZNAČEVANJE_ŽIVIL_-_izobraževalni_listič_za_učence_.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/SLOVENSKI_ZAŠČITENI_KMETIJSKI_PRIDELKI_IN_ŽIVIL_A_-_PUBLIKACIJA.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/RECEPTI_Z_OKUSI_SLOVENIJE_-_publikacija.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/NARAVNO_KUHANJE_-_EKOLOŠKI_IZDELKI.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/OKUSI_EVROPE_-_recepti.pdf

3 TEMATSKO PODROČJE TEKSTILSTVO

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/TEKSTILIJE-GRADIVA_ZA_POUČEVANJE_-_Priročnik_za_učitelje.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/TEKSTILNA_VLAKNA_-_PRANJE_-_strokovni_prispevek_za_učitelje.pdf

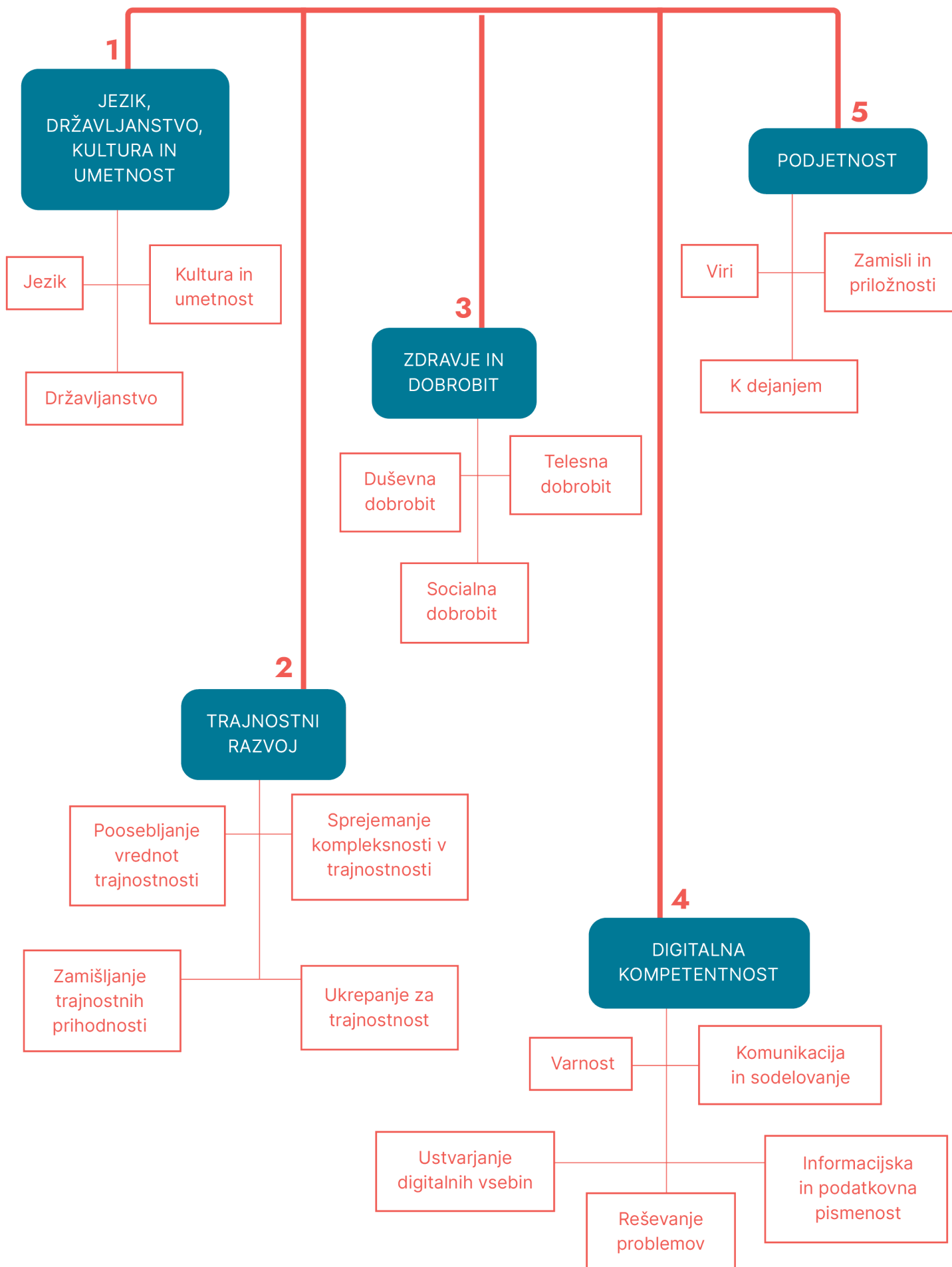
4 TEMATSKO PODROČJE VAREN IN UDOBEN DOM

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Vodnik_po_trajnostni_potrošnji.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Motnje_spanja_pri_otrocih_-_priročnik.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Duševno_zdravje_otrok_in_mladostnikov_v_Sloveniji.pdf
- » https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/Smernice_za_uporabo_zaslonov_pri_otrocih_in_mladostnikih_-_zgibanka.pdf

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega. itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družben položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznavna raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.) tako, da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepozna zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepozna in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepoznavava avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidnim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.